

1/2019

SVET a my

ISSN 1339-911X

Slovensko v tomto roku riadi OBSE

Naše predsedníctvo nastoluje pálčivé problémy

Voľme hlavou, srdcom aj nohami!

Europoslanci rozhodujú aj o nás

70-ročná Aliancia nestarne

Význam NATO je v hodnotách, ktoré predstavuje

Úsvit novej bipolarity?

Vzťahy USA – Čína sú vážnou témou súčasnosti

• 70-ročná Aliancia nestarne. Foto: NATO.

• Cesta Severného Macedónska do NATO.
Foto: NATO.

• Keď Caracas strieľa do tmy. Foto: Volodymyr Plysiuk/ Shutterstock.com.

• Aký bol konzulárny rok 2018. Foto: Wright Studio / Shutterstock.com.

• Budovanie dôvery v umelú inteligencia. Foto: sdecoret / Shutterstock.com.

Obsah

2 OBSAH

3 V OBSE NASTOLUJEME PÁLČIVÉ PROBLÉMY

4 VOĽME HLAVOU, SRDCOM AJ NOHAMI!

6 KYBERNETICKÁ BEZPEČNOSŤ JE VECOU KAŽDÉHO

8 70-ROČNÁ ALIANCIA NESTARNE

11 CESTA SEVERNÉHO MACEDÓNSKA DO NATO

12 PREDSEDNÍCTVO PRE ĽUDÍ

14 KEĎ CARACAS STRIEĽA DO TMY

16 HOI (AHOJ) Z LICHTENŠTAJNSKA

19 VITAJTE ZA KULISAMI, PRIATELIA!

20 ÚSVIT NOVEJ BIPOLARITY?

24 AKÝ BOL KONZULÁRNY ROK 2018

26 LIST Z RIGY

28 CISÁRSKI A KRÁĽOVSKÍ DIPLOMATI Z ÚZEMIA SLOVENSKA

32 KRÁTKY SLOVNÍK DIPLOMATICKEJ PRAXE

33 PREDSTAVUJEME EUROMINCE – BELGICKO

34 BUDOVANIE DÔVERY V UMELÚ INTELIGENCIU

35 SR JE ČLENOM RADY OSN PRE ĽUDSKÉ PRÁVA NOVINKY V MEDZINÁRODNEJ ZMLUVNEJ ZÁKLADNI SR

• Foto na titulnej strane: Budova Európskeho parlamentu v Štrasburgu.

Foto: Pack Shot / Shutterstock.com..

V OBSE nastolujeme páľčivé problémy

O d 1. januára tohto roka stojí Slovensko na čele Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe. Predsedáme spoločenstvu 57 účastníckych štátov na troch kontinentoch sveta. Nie je to po prvý raz, čo naša krajina prebrala vedenie multilaterálnej organizácie, ale predsedníctvo v OBSE má pre nás rozhodne niekoľko prvenstiev. Je to prvýkrát, čo Slovensko predsedá medzinárodnej bezpečnostnej organizácii a v rovnakom čase v našom bezprostrednom susedstve už niekoľko rokov pokračuje ozbrojený konflikt.

Z Bratislavy je to na ukrajinské hranice necelých štyristo kilometrov. To, čo sa v našej susednej krajine deje je neprijateľné a riskantné aj pre bezpečnosť našich občanov. Slovenské predsedníctvo v OBSE si dalo za cieľ urobiť všetko, čo bude v našich možnostiach, aby sme dosiahli aspoň nejaký posun pri riešení takejto situácie.

Je to prvýkrát, čo sme prevzali predsednícku štafetu v takom neistom období. Nikto nepochybuje o tom, v akom turbulentnom období žijeme. Iste, signatári Záverečného helsinského aktu, ktorým vznikla niekdajšia Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe, nemohli ani len tušiť o pojmoch ako kybernetická bezpečnosť alebo klimatické zmeny. To ale neznamená, že sa týmito páľčivými problémami súčasnosti nemáme zaoberať my. Preto

chceme o týchto témach počas nášho predsedníctva v OBSE hovoriť.

Do tretice, je to prvé slovenské predsedníctvo v časoch krízy multilateralizmu. A ten je zmyslom existencie, „raison d’être“ samotnej organizácie. V obrovskom regióne OBSE, od Vancouveru až po Vladivostok, sme svedkami mnohých bezpečnostných výziev. Ich riešenie si vyžaduje viac spolupráce a vzájomného dialógu, než kedykoľvek predtým. Som presvedčený, že nástroje na riešenie mnohých z nich máme už dnes a viaceré sú práve v rukách OBSE.

S týmito na pamäti, ale aj s realistickým prístupom, sme pre slovenské predsedníctvo v OBSE v roku 2019 vybrali trojicu priorít. Prvou z nich je prevencia a riešenie konfliktov. Zameriavame sa na to, ako sú konflikty urovnávané, ako sa im dá predísť a ako je možné riešiť ich mierovou cestou. A najmä – musíme brať vždy ohľad na ľudí, ktorí sú konfliktmi bezprostredne zasiahnutí. Už spomínaný konflikt na Ukrajine je toho najvýraznejším príkladom. Zo všetkých strán počúvam odsúdenia toho, čo sa v Donbase deje, ale iba slová nestačia – samotné nič nezmenia. Pri prevencii a riešení konfliktov môžeme využiť už existujúce nástroje – napríklad štruktúrovaný dialóg alebo reformu správy bezpečnostného sektora. Príležitostí na posun je však omnoho viac: za všetky spomeniem takzvaný gender mainstreaming, ale aj väčšie zapojenie žien v bezpečnostnej oblasti.

Naše predsedníctvo chce predovšetkým načúvať ľuďom priamo na mieste, kde žijú. To je hlavný dôvod mojich zahraničných ciest v úvode tohto roka: či už na Ukrajinu, do Moldavska, Gruzínska, Arménska a Azerbajdžanu ale aj do ostatných regiónov OBSE. Chcem sa na vlastné oči presvedčiť aká je realita, v ktorej musia žiť obyčajní ľudia a hľadať riešenia, ktoré im vedia uľahčiť životné podmienky už dnes.

Druhou prioritou pre tento rok je bezpečnejšia budúcnosť. Pochopiteľne, nemáme krištáľovú guľu a nevieme, čo prinesie zajtrajšok. Stále nevieme odhadnúť, akú úlohu zohrajú v oblasti bezpečnosti komunikačné technológie, umelá inteligencia alebo inovácie v energetike. Jedna vec je však istá: musíme sa týmito fenoménmi intenzívnejšie zaoberať a hovoriť o nich už dnes. Je tiež nevyhnutné viac načúvať mladým ľuďom. Aj oni dokážu prispieť do diskusie o tom, ako predchádzať radikalizácii, ako postupovať v boji s klimatickými zmenami, či ako nastaviť udržateľný rozvoj.

Naše predsedníctvo v OBSE chce byť platformou pre dialóg na regionálnej aj medzinárodnej úrovni. Využívame na to okrem iného aj celú sériu konferencií o dôležitých témach. Zorganizovali sme už konferenciu o antisemitizme aj o terorizme. Čakajú nás však ďalšie dôležité podujatia, napríklad o kybernetickej bezpečnosti alebo náboženskej slobode.

Efektívny multilateralizmus je našou tretou predsedníckou prioritou. Napriek tomu, že OBSE združuje desiatky štátov so špecifickými problémami, všetci zároveň spolu čelíme aj rovnakým fenoménom. A je zjavné, že či už ide o terorizmus alebo napríklad klimatické zmeny, nič z toho nevyriešime osamote. Preto musíme hľadať spoločnú reč – môžeme sledovať čoraz významnejšie hrozby pre multilaterálne štruktúry, pre medzinárodný systém, založený na pravidlách. Navyše, historické lekcie, z ktorých by sme sa mali poučiť, sa snažia mnohí spochybniť, alebo ich otvorene ignorujú. V konečnom dôsledku však trpia obyčajní ľudia.

Motto nášho predsedníctva znie: predsedníctvo pre ľudí, dialóg a stabilitu. Som presvedčený, že sa nám za 12 mesiacov nášho pôsobenia na čele OBSE podarí v úlohách, ktoré sme si sami vytýčili, uspieť.

Miroslav Lajčák

**Naše
predsedníctvo
chce
predovšetkým
načúvať ľuďom
priamo na
mieste, kde žijú.**

• Miroslav Lajčák
sa vo februári 2019
oboznánil so situáciou na
administratívnej deliackej
líinii s odštiepeneckým
Južným Osetskom
v oblasti Odzisi a prácou
pozorovateľskej misie
Európskej únie (EUMM).
Foto: Tomáš Bokor.

Volíme hlavou, srdcom aj nohami!

Je dôležité, aby si politické sily v Európskom parlamente, rozumejúce hodnote a podstate (mierovej) európskej spolupráce, vrátane kritických, zachovali väčšinu.

Je to aj paradox, ktorého príčinou je azda to, že ľudia, ktorí sú v zásade spokojní s EÚ, necítia potrebu hlasovať. A tí skeptickejší si povedia, že ich hlas nezaväzí. Tieto závery sú mylné a otvárajú dvere a priestor pre všelijaké politické novotvary, pre populistov, oportunistov i radikálov.

• Európsku úniu čakajú koncom mája voľby do Európskeho parlamentu. Do inštitúcie, ktorej význam nie je slovenskou verejnosťou stále dostatočne docenený. Vidíme to na tradične nízkej volebnej účasti. V roku 2014 dosiahla len 13 %. Je to zvláštne, pretože podpora členstva v EÚ je na Slovensku pomerne vysoká a pohybuje sa podľa rôznych prieskumov medzi 55 – 70 %.

• Je to aj paradox, ktorého príčinou je azda to, že ľudia, ktorí sú v zásade spokojní s Európskou úniou, necítia potrebu hlasovať. A tí skeptickejší si povedia, že ich hlas nezaväzí. Oba tieto závery sú mylné a otvárajú dvere a priestor pre všelijaké politické novotvary, pre populistov, oportunistov i radikálov. Skrátka pre tých, ktorí robia veľa hluku, ale nošu nápadov majú prázdnu.

• EUROPOSŁANCI ROZHODUJÚ AJ O NÁS

• Chceme zmeniť tento prístup a motivovať našich občanov využiť svoje demokratické právo a zapojiť sa do tvorby novej podoby Európskeho parlamentu. A svojim spôsobom aj do tvorby budúcej Európy. Veď europoslanci rozhodujú o dôležitých veciach, ktoré sa týkajú nás všetkých. Áno, aj našich slobôd, ochrany a toho, čo bude mať Slovensko v „kešení“. Parafrázujúc klasika: „Európa možno nie je dokonalá, ale je to najlepšie, čo v tejto chvíli máme.“

• Niektorí môžu povedať, že jeho individuálny hlas, a vôbec hlas Slovenska ako takého, zaväzujú len málo. Ale sme presvedčení, že ak budeme mlčať, ak nebudeme pri rozhodovaní stáť, ovplyvníme chod udalostí viac? Demokratický a spoločný charakter EÚ znamená, že aj väčšie a ekonomicky silnejšie štáty nás rešpektujú.

• A v záujme dosiahnutia konsenzu potrebujú náš hlas.

• Nevieť a nechcem si predstaviť situáciu, že by sa v Európe obnovilo mocenské súperenie štátov, dominancia jednej či dvoch veľmocí, alebo by boli nastolené

rôzne autoritárske režimy. Možno s menej slobodami, demokracie, bez rešpektu. Kde by sa opäť rozhodovalo „o nás bez nás“. Preto platí, že kto nechodí voliť, necháva ostatných, aby rozhodovali za neho.

SPOLUPRÁCA V ÚNII ČELÍ VIACERÝM VÝZVAM

Tohtoročné voľby do Európskeho parlamentu prebiehajú v pomerne dynamických časoch, v ktorých zánik súčasného, pre nás veľmi výhodného, európskeho usporiadania nie je pre časť politického establishmentu nepredstaviteľný. Už dlhší čas čelí európska spolupráca rôznym výzvam, ktoré spochybňujú dôveru občanov v európsky projekt, jeho hodnoty a význam. Rastú obavy o bezpečnosť aj sociálnu stabilitu.

Nezvládnutý imigračný tok v roku 2015 túto neistotu len vygradoval. Mení sa medzinárodné prostredie, ako aj vzťahy medzi veľmocami, cítime nárast moci Číny, ruské pokusy o zmenu vlastného mocenského statusu, ako aj isté napätia vo vzťahu s USA – našim najväčším demokratickým spojencom a partnerom. Taktiež je spochybňovaný význam medzinárodných organizácií i medzinárodného práva. Všetky tieto zmeny vyvolávajú pocity neistoty a ohrozenia, ktoré zneužívajú populisti a šíritelia antidemokratickej a antieurópskej propagandy.

BREXIT – AK VÔBEC BUDE, AKO PREBEHNE?

Kombinácia oslabenia viery v európsku integráciu a hodnoty modernej demokracie, rastúcej frustrácie občanov a populistické antieurópskej propagandy, sa prejavila i vo výsledku britského referenda o vystúpení z EÚ v roku 2016. No aj takmer tri roky po hlasovaní pretrvávajú hlboké rozdelenie v samotnej britskej spoločnosti a sme svedkami neschopnosti britskej elity odchodu vlastnej krajiny z EÚ skutočne realizovať bez toho, aby Britániu nepostihol ťažký ekonomický a politický otras.

Na britskom príklade dnes vidíme, aká vysoká je miera prepojenia medzi členskými štátmi a akú vysokú cenu môže mať odchod z EÚ. Dnes je brexitový chaos taký dokonalý, že vlastne ani nevieme, či brexit skutočne bude. Ak áno, tak kedy a akú bude mať podobu. Každopádne by britský (nekontrolovaný) odchod bol pre EÚ citeľná strata. EÚ opustí významný členský štát s nezanedbateľnou ekonomickou, vojenskou i politickou silou. Štát, ktorý je členom NATO, BR OSN, G7...

No skutočnosť, že jeden z najvýznamnejších štátov Únie aktivizoval článok 50 Zmluvy o Európskej únii a dal tak najavo svoju vôľu EÚ opustiť, prispela k výraznej vnútornej mobilizácii EÚ27, ale aj európskych inštitúcií. Únia sa dnes ocitla na križovatke a musí si ujasniť svoje budúce smerovanie. EÚ nie je len ekonomický projekt, má silné politické a hodnotové korene. Do popredia sa dostávajú aj otázky spoločnej zahraničnej politiky, obrany, vnútornej bezpečnosti, migrácie, klimatických zmien, podpory technologickej modernizácie, a tiež aj zrýchlenia socio-ekonomickej konvergencie a boja proti kybernetickým hrozbám, dezinformáciám a anti-EÚ propagande.

VOĽBY MÔŽU ZMENIŤ POLITICKÚ MAPU ÚNIE

Bude však doterajší právny a organizačno-inštitucionálny rámec EÚ postačovať aj v čase nových potrieb a výziev? Bude mať EÚ dostatok nástrojov a jej členské štáty politickú odvahu na realizáciu nových úloh a politik? To sú otázky, ktoré bude mať na stole aj Európsky parlament, ktorý vstúpi z európskych volieb 25. mája.

Tie totiž môžu značne pozmeniť politickú mapu Únie. Nový parlament bude zrejme politicky a ideovo roztrieštenejší, vzniknú nové frakcie, objavia sa noví lídri. To je v poriadku. Znepokojenie vyvoláva rast populistov, nacionalistov a radikálov ako istého anti-systémového protestného vzdoru. Aj protest ako taký je tiež v poriadku, je súčasťou demokracie. Ale protest bez vízie, bez plánu „B“ je len zárodkom chaosu. Stále verím, že prevládne porozumenie spoločných európskych záujmov a pocitu zodpovednosti. Že rozum a cit nás privedie k volebným urnám.

Európsky projekt sa neustále prispôbuje vývoju a novým realitám. EÚ musí reagovať na zmeny nálad a doterajších paradigiem a zmeniť aj niektoré svoje priority. Možno z veľkých ideologických a hodnotových vízií prejsť viac k riešeniu praktických problémov a k otázke, ako zvýšiť životnú úroveň obyvateľov, ako zrýchliť hospodársky rast a posilniť sociálnu spravodlivosť. Alebo ako integrovať (legálne a riadené toky) imigrantov, ktorí by mali rešpektovať európsky kultúrny model, ak chcú u nás žiť. A tiež, ako zastaviť nelegálnu a špekulatívnu migráciu, pašovanie ľudí z iných civilizačných oblastí. EÚ by však nemala, a objektívne ani nemôže, na svoje plecia prenášať riešenie všetkých svetových problémov, a už vôbec nie na úkor vlastných občanov.

CHCEME JEDNOTNÚ A PROSPERUJÚCU EURÓPU

Pre našu budúcnosť je každopádne dôležité, aby si politické sily v Európskom parlamente, ktoré rozumejú hodnote (mierovej) európskej spolupráce, vrátane tých kritických, zachovali väčšinu. Protestné hlasovanie má svoje čaro a možno samotný akt protestného hlasovania časti voličov prináša aj istú

duševnú a emotívnu úľavu – avšak koho si zvolíme, ten nám bude vládnuť.

Obávam sa, že nejaké „rozhádané panoptikum excentrikov“ nedokáže zabezpečiť stabilitu, význam a postavenie Európy vo svete. Neporadí si s normálnym fungovaním medzinárodných obchodných vzťahov, vnútorného trhu, kohéznej a poľnohospodárskej politiky. Neprispeje k technologickej modernizácii. Nehovoriac o reálnom ohrození celoeurópskej (vrátane slovenskej) bezpečnosti, slobôd, demokracie a vlády práva. Nestane sa oslabená Európa ľahšou korisťou iných globálnych aktérov? Chceme k tomu jedným nevhodením hlasovacieho lístku do urny prispieť?

Je v našom národnom (aj individuálnom) záujme vidieť a mať Európsku úniu jednotnú a prosperujúcu. Na vrchole vedeckého a technického pokroku. Úniu v medzinárodnom meradle ekonomicky a technologicky konkurencieschopnú, no súčasne „zelenú“ a chrániacu životné prostredie. EÚ, ktorá si dokáže garantovať vlastnú vnútornú aj vonkajšiu bezpečnosť.

POĎME VOĽIŤ, KAŽDÝ JEDEN HLAS ZAVÁŽI

Prajeme si EÚ, ktorá zohráva dôležitú globálnu úlohu vo svetovej politike, vrátane obrany, na úrovni zodpovedajúcej jej ekonomickej moci. Úniu otvorenú medzinárodnej i susedskej spolupráci, prijímaniu nových členov a budovaniu strategických partnerstiev. Takú EÚ, ktorá zostáva spoločenstvom presadzujúcim hodnoty slobody, demokracie, ľudských práv, sociálnej solidarity a pokroku. Ktorá je vo svojej politike efektívna a demokratická, a nie byrokratická a nepružná. Naša EÚ musí byť solidárna dovnútra i navonok – nemôžeme predsa ignorovať problémy širšieho medzinárodného spoločenstva pri zápase s chudobou alebo s klimatickými zmenami.

Pre toto všetko je dôležité prísť 25. mája voľiť. Potrebujeme predsa taký Európsky parlament, ktorý bude oporou našej slobody, bezpečnosti a prosperity. Voľme hlavou, srdcom aj nohami. Každý hlas má svoju váhu!

František Ružička

#tentorazidemvoľiť

Potrebujeme
predsa taký
Európsky
parlament, ktorý
bude oporou
našej slobody,
bezpečnosti
a prosperity. Voľme
hlavou, srdcom aj
nohami. Každý hlas
má svoju váhu!

- Str. 4: Štátny tajomník MZVAEZ František Ružička na podujatí Národného konventu #MYSMEEU 27. februára 2019 na Univerzite J. Selyeho v Komárne, kde diskutoval so študentmi. Foto: T. Bokor.

- Str. 5: Štátny tajomník MZVAEZ František Ružička vystúpil v paneli „Európska politika v roku 2018“ na Hodnotiacej konferencii zahraničnej a európskej politiky SR za rok 2018 v Bratislave 15. apríla 2019. Foto: T. Bokor.

Kybernetická bezpečnosť je vecou každého

Diplomacia stojí pred výzvou budovať dôveru vo viacerých oblastiach – medzi krajinami navzájom, aj medzi verejnou správou a súkromným sektorom. Umelá inteligencia akceleruje rozvoj technológií, a tak sa kybernetická bezpečnosť spolu s kritickou infraštruktúrou stáva otázkou prežitia.

Bepečnostné prostredie prechádza v ostatnom období dynamickým vývojom. Nárast unilateralizmu, popieranie existujúcich multilaterálnych záväzkov a formovanie mocenských centier v globálnej politike, má za následok znižovanie konsenzuálnosti v medzinárodných vzťahoch a častokrát spochybňovanie hodnotových základov medzinárodnej politiky, dôvery a porozumenia medzi štátmi.

VOČI KYBERNETICKÝM ÚTOKOM NIE SME IMÚNNI

Kybernetické hrozby dnes predstavujú rovnaké riziko ako medzinárodný terorizmus a šírenie zbraní hromadného ničenia. Široká dostupnosť a rýchlosť prenosu informácií zvyšujú efektívnosť škodlivých aktivít v kybernetickom priestore. Majú tendenciu negatívne ovplyvňovať politickú, bezpečnostnú, ale aj spoločenskú situáciu a hospodársku stabilitu. V roku 2018 došlo vo svete k viacerým kybernetickým útokom veľkého rozsahu na ciele v štátnom i súkromnom sektore. Niektoré mali významný dopad na infraštruktúru Slovenskej republiky, jej spojencov i susedných štátov.

Počet a sofistikovanosť kybernetických útokov, ktorým Slovensko v súčasnosti čelí, sústavne narastá. Digitálny priestor našej krajiny bol zasiahnutý útokmi s cieľom zapojenia zariadení do botnetových sietí (skupi-

na napadnutých a infikovaných počítačov, ktoré sú pod kontrolou jedného alebo viacerých útočníkov), cieľovými útokmi na znefunkčnenie alebo znepřístupnenie on-line služieb, poskytovaných organizáciami v štátnom i súkromnom sektore (napr. útoky na SHMÚ, Slovensko.sk) a útokmi na zariadenia s internetovou konektivitou (Internet of Things), vrátane zneužitia týchto zariadení na útoky typu DDoS (Distributed Denial of Service – DDoS). Zásadnou hrozbou sú naďalej útoky, uskutočňované štátnymi i neštátnymi aktérmi, organizované na podporu ekonomických a politických špiónážnych aktivít. Odhalenie nedávneho kybernetického útoku na Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky potvrdilo, že príslušné zložky bezpečnostného systému našej krajiny sú schopné reagovať na novodobé hrozby.

VZNIKLO NOVÉ ODVETVIE OCHRANY INFORMÁCIÍ

Útoky v oblasti kybernetických a komunikačných technológií patria medzi štyri kľúčové nadnárodné hrozby a ich prevencia je jednou zo strategických priorít OBSE a jej účastníckych štátov. Dôležitosť tejto témy bola potvrdená prijatím rozhodnutia Ministerskej rady OBSE (č. 4/12 zo 7. 12. 2012). Obrane kybernetického priestoru venuje značnú pozornosť aj NATO a jeho členské krajiny. Severoatlantická aliancia potvrdila v júli

Ani 70. výročie založenia v apríli 1949 nezmenilo nič na skutočnosti, že Severoatlantická aliancia (NATO) ostáva jasným najdôležitejším prispievateľom bezpečnosti, stability a mieru v Európe a v Severnej Amerike.

Taká je podstata myšlienky, obsiahnutej v úvode štúdie o stave NATO po 70 rokoch, ktorú napísali dvaja bývalí stáli zástupcovia USA v Severoatlantickej rade. Zdalo by sa, že ide o utvrdzovanie sa presvedčených „atlanticistov“ o svojej pravde. Z pohľadu krajiny, ktorá je 15 rokov členom najstaršej a najefektívnejšej fungujúcej politicko-vojenskej organizácie, ide o pripomenutie si toho, prečo sme si už od prvých dní samostatnosti stanovili cieľ stať sa členmi v tomto klube výnimčnosti.

AKO SME SA DOSTALI K NATO

Do pádu Berlínskeho múru nám bolo prezentované, že „tí na druhej strane“ sú nepriatelia. Na oplátku „my“, vedení robotnícko-roľníckou avantgardou, sme boli perspektívni a spravodliví. Po vzore „krajiny kde zajtra znamená včera“, sme mali putovať k svetlým zajtrajšom. Tomuto rozdeleniu úloh málokto z nás reálne veril. Nie preto, že by sme mohli voľne cestovať, študovať, beztrektne prejaviť názor, alebo vlastniť výrobné prostriedky. Práve naopak. Nemohli sme.

Možno preto naše rozhodnutie v novembri roku 1989 zbaviť sa ľudovodemokratického centralizmu riadeného z Kremľa a čo najskôr spojiť svoju budúcnosť s európskymi spoločenstvami, vrátane s NATO ako garantom hodnôt a slobôd, viacerých prekvapilo. Kvarteto politických velikanov George Bush, Helmut Kohl, François Mitterand a Margaret Thatcherová pochopilo, že „ruka partnerstva“ pre susedov spoza železnej opony je nádejou pre skutočne slobodnú Európu. Tvrdenia, že rozhodnutie o rozšírení

NATO a neskôr EÚ bolo vyvolané nadnárodnými korporáciami, ich zhonom po „našich zdrojoch“, sú hodné blúznenia stalinského typu.

SPOLOČNÝ ZÁVÄZOK Z WASHINGTONU

Generálny tajomník Západoeurópskej únie (ZEÚ) Wim van Eekelen počas návštevy Bratislavy v roku 1994 poopravil náš vtedajší entuziazmus rýchlo sa stať platným členom euroatlantického spoločenstva. Na názor, že pre Slovensko by stačilo byť členom EÚ, potom ZEÚ, a keď na to príde rad, tak aj NATO, odpovedal na prvý pohľad byrokraticky. Ak chceme mať garancie kolektívnej obrany podľa Bruselskej dohody, teda byť členom ZEÚ, musíme sa stať členmi EÚ a spojencami v NATO. Presnejšie, v poradi NATO, EÚ a možno, ak budeme chcieť, tak v ZEÚ. Jeho sekvencia odkázala na hlbší princíp.

Washingtonská zmluva nie je iba o najznámejšom článku 5 o kolektívnej obrane. Je o záväzku „chrániť slobodu, spoločné dedičstvo a civilizáciu svojich obyvateľov, založených na princípoch demokracie, osobných slobôd a právneho štátu“. Ak toto dosiahneme, môžeme byť aj súčasťou jednotného trhu, užívať výhody štyroch slobôd EÚ. Tvrdenie, že sa to dá spraviť inak, je hlboký omyl. Stačí si spomenúť na roky mečiarizmu alebo na krajiny, ktoré z akéhokoľvek dôvodu skúšajú iné skratky, mosty, cestičky. V prípade odklonu od hodnôt, ku ktorým sa hrdlo hlásime, musíme rátať s následkami. V lepšom prípade so suchým miestom pod mostom, ktorý ide ponad nás.

• Generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg s ministrami zahraničných vecí NATO na spomienkovej recepcii k 70. výročiu založenia Aliancie. Uskutočnila sa počas stretnutia ministrov zahraničných vecí NATO 3. apríla 2019 vo Washingtone. Foto: NATO.

MÁME ROVNAKÉ HODNOTOVÉ ZÁKLADY

Po roku 1998, keď Slovensko prestalo byť „predstieračom“ a stalo sa reálnym kandidátom na členstvo v Aliancii, viacerí budúci spojenci sa nás pýtali, prečo chceme vstúpiť do organizácie, ktorá nie je tým čo bola, mení sa a ani sami dosť dobre nevedia, čím bude o pár rokov. Naša odpoveď je aj po 15 rokoch rovnaká: náš prínos nebude v tom, čomu rozumejú diktátori – vo fyzickej sile. Tým, že máme rovnaké hodnotové základy, máme aj rovnaké postoje k zásadným otázkam, ako je sloboda jednotlivca, suverenity národov, dodržiavanie pravidiel hry.

Závislosť na dodržiavaní pravidiel robí zo Slovenska silného hráča v kľúčových situáciách. Nikto od nás nežiada a neočakáva, že sa automaticky zhodneme so spojencami na všetkom. NATO nie je Varšavská zmluva alebo RVHP, kde platili pre niekoho stále lákavé princípy demokratického centralizmu. Presne naopak, od nás sa očakáva, že sa ozveme vždy a všade, keď máme čo povedať.

Doterajší stáli predstavitelia Slovenska v Severoatlantickej rade potvrdia situáciu, kedy spojenci otvorene čakali naše názory a našu aktivitu. Keď sa však na niečom zhodneme, dodržíme a nespochybíme slovo. Tak budeme spolu silnejší voči hrozbám, ktoré sú ťažšie, komplikovanejšie a nebezpečnejšie, ako v 20. storočí. Ohľupovanie obyvateľstva „alternatívnymi pravdami“, alebo prístup „cudzie nechceme“, sú oproti budúcim hrozbám triviality.

OBRAZ ALIANCIE V ROKU VÝROČIA

Aliancia, tak ako ju zažívame v 70. roku jej existencie, je zjavom. Máme jednotný postoj k aktivitám Ruska, ktoré oficiálne považuje NATO za vojenskú hrozbu (vojennýje opasnosti, vojennýje ugrozy) a pritom samo porušuje medzinárodné právo. Napriek tomu s Ruskom sedíme za jedným stolom v rámci Rady NATO – Rusko a diskutujeme. V Aliancii sme schopní sa dohodnúť o tom, ako budovať naše ozbrojené sily, ako sa spoločne pripraviť na najčernejšie scenáre možného vývoja na našich hraniciach, pripraviť maximálne užitočné stabilizačné a výcvikové misie v komplikovanom prostredí Afganistanu a Iraku, alebo posilniť spojencov v Pobaltí, ktorí nemajú šancu spoločne definované hrozby riešiť sami. Aliancia je dôležitým komponentom v boji proti medzinárodným teroristickým skupinám.

Spoločne pracujeme na tom, aby obyvateľstvo znova pochopilo, prečo musíme na obranu vynakladať podstatne viac, ako sme si zvykli za posledných 20 rokov. Spojenci si navzájom vedia pomôcť pri odrážaní dezinformácií, zneužívaní moderných technológií, hybridných hrozieb, pri prejavoch terorizmu. Zdieľame si najcitlivejšie poznatky o kybernetickej obrane. Nebojíme sa hovoriť o potrebe regulácie umelej inteligencie a učenia strojov (machine learning). Vieme si vyslať na pomoc tímy civilnej obrany, aby sme sa opäť naučili ako čeliť prírodným alebo priemyselným katastrofám. Pomáhame vytvárať prostredie, ktoré narušá trasy pašerákov migrantov. Nie tak dávno mali EÚ a NATO dokonca spoločné operácie na potieranie pirátstva pri Africkom rohu. Pred 30 rokmi, v čase definovania našej príslušnosti k EÚ a NATO, si takéto úlohy a aktivity Aliancie málokto vedel predstaviť.

CHURCHILLOVA ROVNICA STÁLE PLATÍ

Paradoxne, napriek dobrej vnútornej kondícii, Aliancia prechádza obdobím, ktoré ju zásadne mení. Sociálne kontá istých politikov túto zmenu iba urýchlili. Nezapríčinili ju. Po brexite bude pomer výdavkov na národnú obranu v prospech nečlenov EÚ 80:20. Aj keď tento nepomer má historické korene, dnes nie je správny. Poučenie z devastácie, spôsobenej dvomi svetovými vojnami, vygenerovalo jasnú churchillovskú rovnicu – vo víťazstve veľkorysost', v mieri dobrá vôľa. Starý kontinent pochopil, že stratil dominantné geopolitické postavenie, akceptoval zásadnú úlohu USA aj v európskej obrane, výmenou za voľné ruky v ekonomickej konsolidácii. Napriek Jaltskej dohode o vymedzení sfér vplyvu, slabá západná Európa nebola schopná sama odolávať tlaku boľševického

- Hore: Komunikačná kampaň #WeAreNATO na sociálnych sieťach.
- Dole: Miroslav Lajčák, úradujúci predseda OBSE, na pôde NATO s generálnym tajomníkom NATO Jensom Stoltenbergom, 29. januára 2019. Foto: NATO.

**Súčasná
Aliancia nie
je a nemôže
byť tou istou
Alianciou, ako
v roku 1949
alebo 2004.
Určite nebude
rovnaká ani
o 10 rokov.
Z pôvodných
12 bude
čoskoro
30 spojencov
a svoju
budúcnosť
s Alianciou
spájajú ďalšie
krajiny.**

• Riadený odpal
nájdených mín
a výbušnín na základni
Kandahár.
Foto: Pavol
Vitko, MO SR.

- Kremľa. Stalinovi a jeho pokračovateľom sa nedalo veriť,
- že dodržia sféry vplyvu alebo suverenity štátov. Prítom-
- nosť USA a Kanady v Európe preto bola a je strategickou
- garanciou mieru.
- Po páde Berlínskeho múra sme v inej polohe. Európania
- nie sú ani chudobnejší, ani neschopnejší ako severoame-
- rickí spojenci. Len sme si zvykli, že nerovnováha vo vý-
- davkoch na obranu jestvuje a nemáme strategicky dôležité
- vojenské spôsobilosti. Toto nastavenie Európanov sa musí
- zmeniť. Nie ako „trucpodnik“ smerom k USA, ale slovami
- M. R. Štefánika: „Kto si myslí, že mu slobodu druhí vybo-
- jujú, ten jej nie je hodný.“

• **SLOVENSKO JE SPOĽAHLIVÝ SPOJENEC**

- Štatistika účasti Slovenska na zahraničných vojenských
- misiách hovorí jasne. Sme solídny, spoľahlivý spojenec.
- Od roku 1993 sa na zahraničných vojenských misiách
- zúčastnilo viac ako 18 500 profesionálnych vojakov. Pôso-
- bili sme v 37 operáciách vo svete, v 21 krajinách na troch
- kontinentoch. Pri výkone svojich úloh zaplatilo 58 našich
- vojakov najvyššiu cenu. Kvalitatívne je každý príspevok
- dôležitý. Posledné vyslanie vojakov na výcvik v odmiňova-
- ní a v opravách sovietskej techniky v rámci misie NATO
- v Iraku, alebo účasť na predsunutej prítomnosti v Lotyš-
- sku, sú toho príkladom. Sme na mieste včas a s tým, čo je
- najviac cenené.

- Vstup do NATO priniesol Slovensku mnoho vnútor-
- ných zmien. Modernizácia techniky je mediálne najzau-
- jímavější. Ukončenie závislosti na sovietskej technike je
- najdôležitejším krokom od roku 1993. Aj najmodernejšia
- technika by však bola úplne zbytočná, ak by systém obrany
- neprešiel mentálnou zmenou. Najpodstatnejším bolo kodif-
- ikovanie medzinárodnej spolupráce a plnej interoperability
- so spojencami ako samozrejmosti. Tento životný normál
- znamená, že nielen ozbrojené sily, ale celý obranný systém
- cvičí, funguje, ráta s medzinárodnou spolupracou a každo-
- dennou prítomnosťou spojencov na našom území. Inak
- povedané, naši vojaci sú 24/7 vojakmi Aliancie a spojenci
- sú 24/7 aj našimi vojakmi.

• **INÉ USPORIADANIA SÚ NEREÁLNE**

- Snívanie o iných usporiadaniach našej národnej bezpečnos-
- ti ako v systéme kolektívnej obrany je nebezpečné
- a nemožné. Mimo kolektívnu obranu by sme museli úplne
- prepracovať národné plány obrany, ktoré sú neoddeliteľ-
- nou súčasťou kolektívnej obrany celej Aliancie. Museli by
- sme odpovedať na otázky, na ktoré alternatívci nemajú,
- resp. nechcú mať odpovede – od zavedenia koncepcie
- totálnej obrany teritória, cez obnovenie povinnej vojenskej
- služby pre všetkých, až po ukončenie účasti na dôležitej vý-
- mene informácií. Jednoducho, neboli by sme za rokovacím

stolom. Netvorili by sme pozície Aliancie, mohli by sme sa k nim iba pripojiť. Zvýšenie výdavkov na obranu výrazne nad 2 % HDP by bolo absolútnym minimom už len pri spomienke na fakt, že letiská Sliach a Kuchyňa v dobe vstupu do NATO prešli zásadnou rekonštrukciou zo spoločného rozpočtu NATO. Naše ozbrojené sily by boli v žalostnom stave.

Vstup do NATO priniesol dôležité rozhodnutia aj v oblasti životného prostredia, štátnych hmotných rezerv, dopravy a školstva. Každý, kto sa dostal do kontaktu s predvstupovým programom PRENAME, si spomenie na prácu 12 pracovných skupín a mesačné rokovania štátnych tajomníkov, ktoré zmenili náš bezpečnostný systém. V tomto procese zohral nenahraditeľnú úlohu krstný otec PRENAME Vladimír Jakabčín.

SME LÍDROM INFORMAČNÝCH PROJEKTOV

S Alianciou sa spája aj práca s verejnou mienkou. Tá prešla viacerými fázami: od nespochybniteľného definovania EÚ a NATO ako životného priestoru začiatkom roku 1993, cez podmostové tápanie v čiernej diere mečiarizmu, reálny politický konsenzus po roku 1998, návrat aktívneho verejného povedomia pred vstupom do NATO a EÚ, naštartenie parlamentného konsenzu v zahraničnopolitických otázkach, až po opätovný reštart práce s verejnou mienkou.

Skutočnosť, že v súčasnosti je MZVEZ SR opäť lídrom informačných projektov, spojených s príslušnosťou k euroatlantickému spoločenstvu národov – WeAreNATO a #WeAreEU, hovorí o dvoch veciach. Prvá upozorňuje, že ani naša historická príslušnosť k západnému civilizáčnemu okruhu neznamená, že tragické experimenty hľadania iných identít a riešení sú pochované. Druhou je úloha zahraničnej služby. Našou povinnosťou je nielen „observer, repräsent, rapporteur“ zo zahraničia, ale aj pomoc pri formovaní verejnej mienky doma. Tímy strategickej komunikácie na našom ministerstve boli a sú neoceniteľným nástrojom a inšpiráciou aj pre iné rezorty.

NATO@70 A ČO BUDE ĎALEJ

Súčasná Aliancia nie je a nemôže byť tou istou Alianciou, ako v roku 1949 alebo 2004. Určite nebude rovnaká ani o 10 rokov. Z pôvodných 12 bude čoskoro 30 spojencov a svoju budúcnosť s Alianciou spájajú ďalšie krajiny. Už tento počet kladie nároky na rýchlosť a kvalitu rozhodovania. Je možné, že otázka dodržiavania demokratických princípov samotnými spojencami sa po vzore EÚ stane internou agendou NATO, s konzekvenciami v prípade ich zlyhávania.

Európania budú musieť prevziať viac priamej zodpovednosti za vlastnú obranu. Nie budovaním paralelných inštitúcií, ale budovaním spôsobilostí, ktoré majú iba USA. To neznamená alternatívnu európsku kolektívnu obranu, ale lepšie využívanie zdrojov na obranu a bezpečnosť. Do týchto otázok, samozrejme, vstupuje každodenné hodnotenie vzťahov s Ruskom a rastúci význam krajín ako je Čína, alebo klimatické zmeny.

Keď sa menia monarchovia, znie heslo: „Kráľ je mŕtvý! Nech žije kráľ!“ Hodnota NATO nie je v jednotlivcoch, ale v hodnotách, ktoré predstavuje. Pre Slovenskú republiku a všetkých spojencov je Aliancia jednoducho bezalternatívnym zdrojom bezpečnosti a prosperity – aj na ďalších 70 rokov.

Radovan Javorčík, stály predstaviteľ SR v Severoatlantickej rade

Začlenenie Severného Macedónska do systému kolektívnej bezpečnosti, ktorý reprezentuje Severoatlantická aliancia, bude znamenať zásadný predeľ v novodobej histórii krajiny.

Cesta Severného Macedónska do NATO

Severné Macedónsko je na ceste stať sa 30. plnoprávnym členom Severoatlantickej aliancie. Jej trvanie je výrazne najdlhšie zo všetkých uchádzačov v procese rozširovania NATO. Žiadna iná krajina nemusela na dosiahnutie svojho cieľa – pripojenia sa k Washingtonskej zmluve z roku 1949 – zdolať obdobne zásadnú prekážku, akou bolo vyriešenie otázky vlastnej identity, primárne vo vzťahu k jednému zo svojich susedov, členovi NATO. Jej prekonanie prinieslo premenu Macedónskej republiky na dnešnú Severomacedónsku republiku. Pre mnohých hanlivé označenie FYROM definitívne nahradil determinant, špecifikujúci geografické postavenie časti širšieho regiónu, nesúceho názov Macedónia.

Krajina prešla za takmer tri dekády od rozpadu bývalej Juhoslávie, podobne ako jej ďalšie republiky, turbulentným vývojom. Medzi hlavnými protagonistami púte do Aliancie rezonuje najmä päť osobností. Prvý prezident Kiro Gligorov, ktorý vyviedol krajinu z nebezpečenstva rozšírenia ozbrojeného konfliktu v 90. rokoch minulého storočia na jej územie. Jeho nástupcu, prezidenta Borisa Trajkovského si pamätáme ako ďalšieho štátnika a lídra, majúceho podstatný podiel na prekonaní medzietnickej krízy na počiatku tohto milénia. Tretím bol Matthew Nimetz, osobitný predstaviteľ OSN pre rokovania medzi Aténami a Skopje v spore o názov krajiny. Poslednú dvojicu tvoria Alexis Tsipras, súčasný premiér Helénskej republiky a jeho náprotivok v Skopje predseda vlády Zoran Zaev, ktorí mali ako nebyvalý tandem odvahu, štátnickú múdrosť a politickú zdatnosť vysporiadať sa s týmto gordickým uzlom balkánskej reality.

Macedónsko od vyhlásenia nezávislosti v roku 1991 konzistentne deklarovalo svoju orientáciu na NATO a EÚ. Prakticky všetky politické reprezentácie sa pritom opierali o vysokú a stabilnú podporu občanov, pohybujúcou sa nad 75 %. Spor s Gréckom o identitu však od začiatku tento pozitívny faktor eliminoval. Jeho mimoriadnu zložitost' a citlivosť dokumentuje aj rozporuplný postoj občanov tejto multietnickej krajiny k jedinečnej možnosti vyjadriť koncom septembra roku 2018 v ľudovom hlasovaní svoj postoj k integrácii krajiny do NATO a EÚ, spojený s bolestivými, ale nevyhnutnými kompromismi. Politicky silne polarizovaná scéna priniesla do radov obyvateľstva dezorientáciu, ústiacu do nedostatočnej účasti voličov na rozhodovaní o otázkach zásadného významu, bytostne spojenými s budúcnosťou krajiny. Tá bola počas celej existencie nového štátu decimovaná patovou situáciou vo vzťahu k južnému susedovi a absenciou posunu v euroatlantickom integračnom úsilí.

Dôsledkom bol paradox, tak typický pre región, v podobe 91 %-nej podpory pre euroatlantickú integráciu, podmienenú zmenou názvu krajiny, avšak iba za 37 %-nej účasti voličov. Interpretácie tohto výsledku boli rôzne, reflektujúce záujmy jednotlivých aktérov. Tí, ktorí vnímajú

začlenenie krajiny do NATO negatívne, označili výsledok konzultatívneho referenda za neplatný. V ich ponímaní občania „hlasovali nohami“ a integráciu do Aliancie implicitne odmietli. Vláda bola na takýto scenár pomerne dobre pripravená a následne konala konzistentne, v zmysle tézy vyplývajúcej z ústavy a príslušného zákona, podľa ktorých občania buď prijímajú rozhodnutie konzultatívneho charakteru, alebo ho prenehávajú na štátne inštitúcie.

Skutočnosťou, že v dôsledku tichého bojkotu časti obyvateľstva nebol dosiahnutý 50 %-ný prah účasti spomedzi všetkých voličov, sa naplnil druhý scenár v súlade s posolstvom, komunikovaným občanom v čase pred konaním hlasovania: vláda a parlament na základe takto získaného mandátu prijali rozhodnutia, vedúce k ústavným zmenám podľa dohody podpísanej v Prespe 17. júna 2018 a následne k podpisu prístupového protokolu do Aliancie 6. februára 2019. Po ratifikácii všetkými 29 partnermi sa krajina do NATO plne integruje, čím naplní jednu z jej dvoch hlavných strategických zahraničnopolitických ambícií.

Začlenenie Severného Macedónska do systému kolektívnej bezpečnosti znamená zásadný predeľ v novodobej histórii krajiny. Dosiahnutie cieľa, vytýčeného bezprostredne po vyhlásení nezávislosti v septembri roku 1991, posúva krajinu do novej dimenzie vo viacerých úrovniach: stáva sa súčasťou aliancie hodnôt, sedí za jedným stolom s partnermi, ktorých vzťah znásobuje váhu ich presadzovania a ochrany. Vytvára predpoklady pre posilňovanie demokracie, zvrchovanosti a bezpečnosti, prináša stabilitu v teritoriálnom zmysle a v nadväznosti na Ochridskú rámcovú dohodu z roku 2001 aj vo vzťahoch medzi dvoma hlavnými etnikami v krajine.

Severné Macedónsko sa stáva členom v čase, kedy sa v regióne opäť otvára otázka výmeny územia, ako jedna z možných súčastí vyriešenia vzťahov medzi Belehradom a Prištinou. Ako krajina, susediaca s územiaми južného Srbska a Kosova, sa cítila týmito úvahami ohrozená. Aj preto je jej bytostným záujmom dokončiť proces začlenenia do NATO čím skôr a pevne sa tak ukotviť v teritoriálnom usporiadaní regiónu, v nedávnej minulosti príznačného označením „sud pušného prachu“. Signatári dohody z Prespy sa stali príkladom riešenia mimoriadne ťažkých sporov. Je na ďalších aktéroch v priestore západného Balkánu, aby tento vzor efektívne nasledovali a mnohokrát neproduktívnu agendu definitívne nahradili zmysluplnou integráciou do euroatlantických štruktúr.

Henrik Markus, veľhyslanec SR v Severomacedónskej republike

• Protokol o pristúpení Severného Macedónska podpísali generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg a minister zahraničných vecí Nikola Dimitrov 6. februára 2019 v Bruseli. Foto: NATO.

Predsedeníctvo pre ľudí

„Pre ľudí, dialóg a stabilitu“ je motto slovenského predsedníctva v Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), ktorého sa Slovensko ujalo na 12 mesiacov v januári toho roka.

Prevzali sme ho od Talianska a zavŕšili sme tým intenzívne obdobie príprav. Začali sme hneď zostra. Dali sme si záväzok, že budeme predsedníctvo realistické, ale užitočné a efektívne. Po celý rok vedieme spoločenstvo 57 účastníckych štátov na troch kontinentoch, teda najväčšiu regionálnu bezpečnostnú organizáciu sveta.

JASNE STANOVENÉ PRIORITY

Na prvom tohtoročnom zasadnutí Stálej rady OBSE 10. januára v jej viedenskom sídle predstavil minister Miroslav Lajčák v pozícii úradujúceho predsedu organizácie priority, ktoré budú po celý rok udávať tón slovenského predsedníctva. Každá z nich sa odráža v troch dimenziách agendy OBSE – politicko-vojenskej, ekonomicko-environmentálnej a ľudskoprávnej. „Výzvy a náročnosť problémov, ktorými sa musíme zaoberať, sú veľké. V každom prípade, akékoľvek ďalšie zhoršenie bezpečnosti ľudí žijúcich v regióne OBSE je neospravedlňiteľné,“ uviedol minister Lajčák.

Slovenské predsedníctvo v OBSE sa zameriava na tri kľúčové oblasti – predchádzanie, sprostredkovanie riešenia a zmierňovanie konfliktov, bezpečnejšia budúcnosť a efektívny multilateralizmus.

„Pokračujúca kríza na Ukrajine a v jej okolí je jedným z najkritickejších problémov našej spoločnej bezpečnosti. Slovensko ako predsednícka krajina OBSE sa aktívne zapojí do aktivít na zníženie napätia, budovanie vzájomnej dôvery všetkých účastníkov konfliktu a uľahčenie dialógu. Budeme pracovať na tom, aby sa životné podmienky ľudí bezprostredne zasiahnutých konfliktom zlepšili,“ povedal Miroslav Lajčák.

VIAC ZAPÁJAŤ MLADÝCH ĽUDÍ

Slovensko tento rok plánuje využiť jedinečnú expertízu inštitúcií OBSE, jej štruktúr a terénnych operácií, aby sa upevnila demokratická správa a právny štát v regiónoch OBSE. Ako povedal úradujúci predseda OBSE vo svojom príhovore 10. januára, rýchly technologický

vývoj, digitalizácia a inovácie nám ponúkajú nevídané možnosti, zároveň však je ich rýchle zavádzanie bezpečnostnou výzvou.

V záujme bezpečnejšej budúcnosti pre všetkých musíme viac zapájať mladých ľudí, zlepšiť toleranciu a nediskrimináciu a využívať všetky nástroje OBSE a prevenciu radikalizácie a násilného extrémizmu, ktoré vedú k terorizmu. Práve týmto témam boli venované aj prvé medzinárodné konferencie OBSE na najvyššej úrovni, ktoré sa uskutočnili v Bratislave v úvode tohto roka. Sériu podujatí odštartovala téma boja proti antisemitizmu (5. a 6. februára), druhá veľká konferencia sa zamerala na problém terorizmu (25. a 26. marca).

MULTILATERALIZMUS POSILŇUJE DÔVERU

Efektívny multilateralizmus je tretou prioritou nášho predsedníctva v OBSE. Sme totiž presvedčení, že pre koordinovanú spoluprácu medzinárodných organizácií dnes neexistuje alternatíva. To, čo na prvý pohľad znie trochu komplikovane, má však veľmi jasný a praktický

význam. Slovanmi ministra Lajčáka: „Slovensko bude propagovať zmysluplný a otvorený dialóg medzi štátmi navzájom, ale aj s neštátnymi aktérmi. Efektívny multilateralizmus posilňuje dôveru v inštitúcie a zlepšuje bezpečnosť nás všetkých.“

S tým sa spája aj náročná otázka financovania aktivít OBSE. „Musíme zabezpečiť, aby sa nástroje a platformy pre prácu OBSE prispôbili rýchlo sa meniacemu bezpečnostnému prostrediu. To si vyžaduje konštruktívnu spoluprácu účastníckych štátov, aby mala organizácia adekvátne ľudské aj finančné zdroje pre svoje fungovanie,“ dodal šéf slovenskej diplomacie.

K téme rozpočtových škál OBSE slovenské predsedníctvo zorganizovalo 5. apríla podujatie na vysokej úrovni pod patronátom štátneho tajomníka MZVEZ SR Lukáša Paríža.

ROK V ZNAMENÍ CIEST DO REGIÓNOV OBSE

So štartom predsedníckeho roka OBSE sa tradične spájajú cesty úradujúceho predsedu do regiónov OBSE, vrátane konfliktných oblastí. Miroslav Lajčák svoje turné odštartoval cestou na Ukrajinu, kde navštívil v sprievode pozorovateľov aj tzv. líniu kontaktu v Stanici Luhanska. „Vidíme sami, aká intenzívna je tu premávka. Ľudia chodia na návštevu príbuzných, na nákupy, vyzdvihnúť si peniaze. Bežné veci. A keď hovoríme, že jedna z priorít nášho predsedníctva je práve pomoc týmto ľuďom, tu je presne vidieť, ako sa im dá pomôcť. Ľudia, ktorí sú starší, alebo fyzicky hendikepovaní, majú veľké problémy to prekonať. Tu vidíte konflikt reálny a to, ako veľmi sa dotýka ľudí, ktorí s ním nič nemajú,“ povedal priamo v Donbase minister Lajčák slovenským novinárom.

Po ceste na Ukrajinu úradujúci predseda OBSE navštívil Moldavsko a Podnestersko. V krajine, kde od roku 1992 existuje zamrznutý konflikt, zohráva organizácia dôležitú úlohu, keďže zabezpečuje rozhovory v takzvanom formáte 5 plus 2, ktoré spájajú zástupcov Ruska, Moldavska, Podnesterska, USA, Ukrajiny, OBSE a Európskej únie. „Po rokoch stagnácie sa podarilo dohodnúť plán konkrétnych 8 krokov, z ktorých 5 sa už minulý rok naplnilo. Sú to technické veci, ale dôležité. Napríklad používanie EČV pre vozidlá, ktoré Podnesterčanom umožňujú prekračovať hranicu do Moldavska, či umožňovanie vzdelávania detí v školách, ktoré používajú latinu,“ spomína Miroslav Lajčák len niektoré z príkladov úspešných krokov, ktoré sa podarilo dosiahnuť. Tie pritom nie sú samozrejmosťou.

VYTRVALO HĽADAŤ MIEROVÉ RIEŠENIA

So zoznamom vecí, v ktorých je možné urobiť posun a výrazne tým prispieť k zlepšeniu kvality životných podmienok bežných ľudí na východe Ukrajiny aj v Podnestersku, následne minister odcestoval do Moskvy, kde hľadal podporu Ruska pre tieto aktivity.

Turné úradujúceho predsedu OBSE pokračovalo návštevou Gruzínska, kde sa zoznámil s prácou pozorovateľskej misie EÚ na línii kontaktu s odštiepenými regiónmi Abcházsk a Južného Osetsku.

V oblasti južného Kaukazu ďalej navštívil Azerbajdžan a Arménsko, ktoré už desaťročia riešia konflikt v Náhornom Karabachu. Hľadanie mierového riešenia nie je jednoduché, ale nie nemožné: „Sme realistickí a uvedomujeme si krehkosť dialógu, ale zároveň máme dobrý dôvod dúfať v pokrok v tomto procese. Práca spolupredsedov Minskej skupiny má plnú podporu slovenského predsedníctva v OBSE,“ zdôraznil minister Lajčák, ktorý zároveň vyzdvihol činnosť svojho osobného predstaviteľa pre konflikt, riešený Minskou konferenciou, veľvyslanca Andrzeja Kasprzyka, ako aj osobitného predstaviteľa pre južný Kaukaz, veľvyslanca Rudolfa Michalku.

OD STREDNEJ ÁZIE PO ZÁPADNÝ BALKÁN

Cesty úradujúceho predsedu OBSE sa zďaleka neskončili. Po južnom Kaukaze nasleduje špecifický región Strednej Ázie. V prvej polovici apríla navštívil Kazachstan a Kirgizsko. V oboch krajinách rokoval s najvyššími ústavnými činiteľmi, ako aj s predstaviteľmi občianskej spoločnosti a študentmi Akadémie OBSE v Biškeku.

Šnúra ciest po regióne bude pokračovať v máji návštevou Turkménska, Tadžikistanu a Uzbekistanu. Cieľom týchto návštev je podpora stredoázijských krajín v ich reform-

nom procese. V Strednej Ázii je OBSE prítomná vyše dvadsať rokov. Po páde Sovietskeho zväzu zohrala v tejto časti sveta významnú úlohu pri budovaní občianskej spoločnosti a je v tejto oblasti naďalej mimoriadne aktívna.

Sériu pracovných návštev v prvej polovici tohto roka ukončia cesty na západný Balkán – prvou z nich je návšteva Čiernej Hory, nasledovať budú cesty do Srbska, vrátane návštevy Kosova, do Bosny a Hercegoviny, Severného Macedónska a Albánska.

JEDEN TÍM, V DVOCH MESTÁCH

Za prácou slovenského predsedníctva v OBSE stojí medzinárodný tím vo Viedni a Bratislave. Tvoria ho pracovníci Stálej misie SR vo Viedni, posilnení o zahraničných diplomatov z viacerých krajín, ktorí majú na starosti každodenný chod organizácie, čo je pre každé predsedníctvo veľkou výzvou. V Bratislave pôsobí tím Task Force OBSE, ktorý pripravuje cesty úradujúceho predsedu OBSE, ale aj sériu medzinárodných konferencií, ktoré sa na Slovensku v tomto roku uskutočnia.

Vyvrcholením predsedníckeho roka bude decembrové zasadnutie Ministerskej rady, ktorá je hlavným rozhodovacím orgánom OBSE. Svojím rozsahom pôjde v modernej histórii našej krajiny o bezprecedentné podujatie – na Slovensko pricestujú delegáti zo všetkých účastníckych a partnerských štátov OBSE. Dovedna sa na Ministerskej rade zúčastní asi 1300 delegátov.

Róbert Zolák

- Str. 13: Jediný priechod pre peších v lokalite Stanica Luhanska na východe Ukrajiny medzi oblasťami kontrolovanými vládou v Kyjeve a proruskými separatistami. Denne ním prejde 10-tisíc ľudí na návštevu príbuzných, na nákupy, vyzdvihnúť si peniaze, ktorí musia absolvovať niekoľko prehliadok dokladov i batožiny. Pomôcť týmto ľuďom je jednou z priorít nášho predsedníctva v OBSE. Foto: Tomáš Bokor.
- Str. 14: Minister Miroslav Lajčák navštívil kontaktnú líniu na východe Ukrajiny v sprievode členov Osobitnej pozorovateľskej misie OBSE. Foto: Tomáš Bokor.

Ked' Caracas strieľa do tmy

Mesto je vyhasnuté, ženy a muži sa nakláňajú z okien a vykrikujú do tmy. Bez cieľa a bez nádeje. Robia to preto, lebo sú vyčerpaní a hladní.

Niekedy začiatkom roka som sa v Curaçao zoznámil so sympatickou rodinkou z Venezuely. Prečo Curaçao? Z Európy nemá nič bližšie ku Venezuele ako holandské zámorské trojostrovie Aruba, Bonaire a zmienené Curaçao, pričom práve posledný ostrovček, ktorý je veľký asi ako štvrtina Oravy, je najviac exponovaný vo venezuelskej kríze. Kvôli vzdialenosti. Od kedysi najbohatšej krajiny Latinskej Ameriky je vzdialený necelých 60 kilometrov.

Nečudo, že tí Venezuelčania, ktorí majú nejaké finančné zdroje, chodia nakupovať na tento sympatický ostrov. Keď hovorím nakupovať, tak to myslím doslovne, počnúc toaletným papierom, dámskou hygienou, potravinami a končiac olejovými filtrami či pneumatikami do áut. Prečo? Lebo vo Venezuele momentálne nekúpite nič.

KEDYSI VÝKLAD LATINSKEJ AMERIKY

Omar mal len 15 rokov, keď emigroval z vojnou zmietaného Libanonu. S pomocou katolíckej charity sa ocitol v Caracase. Vtedy to bola výkladná skriňa Latinskej Ameriky. Áno, nechýbala chudoba a nechýbala kriminalita, ktorá je, žiaľ, v celej Južnej Amerike všade. Nebola však taká viditeľná, ako ju poznajú malé Benátky dnes. Mimochodom, názov Venezuela kedysi vymyslel známy moreplavec Amerigo Vespucci, keď videl Indiánov pri jazere Maracaibo. Žili v domoch na vode, ktoré stáli na koloch – preto to talianskemu moreplavcovi a objaviteľovi pripomenulo Benátky – Venezia, takže Venezuela – Malé Benátky).

Omar pricestoval, usadil sa, oženil sa, rozbehol malú dielňu na výrobu strojárskych výrobkov. Časom to vďaka svojej pracovitosti dotiahol ďaleko. Dokonca tak, že ešte pred piatimi rokmi predával hliníkové výlisky miestnemu automobilovému priemyslu. „Niečo išlo aj na export, tuším aj k vám do Česka a na Slovensko,“ hovorí a popíja pívko. Dnes je to len minulosť.

VENEZUELA NIE JE KUBA...

Z troch detí najstarší syn odišiel do USA, brat so sestrou a rodinami tiež. V Caracase zostal len Omar so ženou a dvoma deťmi v univerzitnom veku. „Nevylučujem, že odídu aj oni, dostanem libanonský pas a utekáme preč,“ vysvetľuje. Omar dnes panuje prázdny sklados a hotovostným úsporám, ktoré mína na letenky do holandských Antíl, kde nakúpi základné potraviny, oddýchne si a odletí späť do Venezuely. Nesmie pritom zabudnúť nakúpiť aj pre colnú správu. „Aj oni majú deti,“ dodáva.

Všetkých zamestnancov musel prepustiť. Nemali, čo robiť. Vláda na neho síce tlačila, že sa má správať revolučne. „No každá revolúcia bez peňazí a pátosu časom zhynie, veď to poznáš z Havany,“ usmerňuje ma s tým, že práve snaha kubánskeho systému implantovať vo Venezuele socialistický režim je odsúdená na zánik. „Nie sme Kubánci, sme ďaleko impulzívnejší a momentálne nie je doba 60. rokov, keď mal Fidel Castro historickú príležitosť vyniknúť. Dnes to nejde, ľudia majú internet a vidia, že žiť sa dá aj normálne.“

PROTI ÚNOSU UŽ NECHCÚ POISŤOVAŤ

V januári, keď sme sa zoznámili, opísal mi situáciu v Caracase: po 16. hodine po uliciach už radšej nechodí, ani jeho rodina, ba ani jeho pes. Sedia doma za zamrežovanými oknami. Kriminalita je na takej úrovni, že zastaviť autom mladším ako 10 rokov na červenú znamená istotu okradnutia. „Vždy s pištoľou,“ vraví. Nechať rodinného príslušníka ísť po ulici? Ani náhodou. Únosy miestnych gangov sú také časté, že sa proti únosu už nedá ani poistiť (áno, aj také produkty vám môžu v niektorých častiach Latinskej Ameriky predat' miestne poisťovne).

Omar má šťastie, má finančné úspory zašité vo vankúši a zopár finančných účtov v zahraničí. Stredná vrstva však už žiadne nemá. Kto mohol, ten utiekol, keď sa ešte dalo. Kto nemohol a zostal, ten momentálne čaká, čo sa bude diať. „Aj Česi alebo Maďari, ktorí do Venezuely utekali,“ prízvukuje Omar. „Uvidíš, že sa budú pýtať domov.“

Omar predpovedal dobre, už vo februári tohto roku svetové agentúry priniesli správu, podľa ktorej Budapešť potichu pristúpila k programu pomoci pre venezuelských Maďarov. Orbánov kabinet ale v duchu svojej rétoriky tvrdil, že nešlo o „utečencov, ale o Maďarov“.

ĽUDIA SÚ VYČERPANÍ A HLADNÍ

S Omarom som sa opäť spojil cez internetovú aplikáciu. Len nedávno, krátko po prvom hromadnom masívnom výpadku elektrického prúdu. „Hovor rýchlo, lebo každú chvíľu budeme opäť bez prúdu. Generátor mám pokazený,

takže zostávajú len sviečky a batérie,“ hovorí. Tma, žiadny internet, žiadne dodávky elektrického prúdu, žiadne vodné čerpadlá, teda ani tečúca voda. Ľudia v Caracase sa v tme potácajú ulicami a hľadajú možnosti, kde naplniť prázdne fľaše. Mesto je vyhasnuté, ženy a muži sa nakláňajú z okien a vykrikujú do tmy. Bez cieľa a bez nádeje. Robia to preto, lebo sú vyčerpaní a hladní.

Pred pár týždňami prestala fungovať vodná elektrárňa v Guri. Zásobovala venezuelskú metropolu elektrickou energiou už od 70. rokov – čias niekdajšej prosperity. Zanedbaná údržba však spôsobila, že elektrárňa skolabovala. Podľa vlády je za tým imperIALIZmus, podľa triezveho rozumu revolučné reči a lajďáctvo. Výsledok? Stovky mŕtvych v nemocniciach, ktorí nemohli tri dni bez avíza o výpadku prúdu prežiť. Život vo Venezuele sa zmenil na ticho a výstrely. Výstrely miestnych gangov do tmy. „Svetlo vypadáva stále. Raz príde, raz odíde. Najviac sa momentálne zháňajú sviečky. Balenie po päť kusov stojí 9 tisíc bolívarov. Pre vysvetlenie, je to polovica platu,“ oboznamuje ma so situáciou Omar.

AKO PORAZIŤ ĽUDSKÚ HLÚPOST'

V malých Benátkach dnes chýba všetko. Svetlo, voda, lieky, jedlo, mier a rozum. Zostal len hlad a smäd. Svojho času mi korešpondent istej svetovej tlačovej agentúry v jednej latinskoamerickej krajine hovoril, že ľudia, ktorí sú hladní, nemajú silu meniť režim. Režim

odmení skupinu vyvolených a tá ho bude držať pri moci.

Môže mať pravdu. Obávam sa však, že proti Nicolásovi Madurovi sa postavili práve tí, ktorí kedysi k moci vyniesli jeho predchodcu – Huga Cháveza. Tá istá nižšia stredná trieda a tá istá nižšia trieda, ktorá v Chávezovi videla spasiteľa a deliteľa obrovského bohatstva. Peňaží bolo dosť, na budúcnosť sa nikto nepozeral. Nebolo treba, Venezuela živila polovicu západnej pologule lacnou ropou a na oplátku dostávala renomé nového lídra latinskoamerickej revolúcie. „Lídra na drevených koloch, ako nás niekedy videl Vespucci, ale lídra,“ vraví mi kamarát Omar.

„Povedz, čo teraz tvrdia, kto spôsobil posledný výpadok prúdu? V Havane chýbali pol roka po hurikáne vajcia a miestna garnitúra tvrdila, že dôvodom sú vystresované sliepky. Tak ma ako kubanológa zaujíma, čo hovoria v Caracase na výpadky elektrického prúdu,“ pýtam sa v poslednej debata. „Podľa posledného vládneho stanoviska elektromagnetický útok imperialismu, podľa mňa obyčajná ľudská hlúposť a tá je silnejšia ako komunizmus a kapitalizmus dokopy.“

A ako poraziť ľudskú hlúposť? Nuž zbrane sú dve.

„Rozum a trpezlivosť.“ Nezostáva nič, len zaželať, aby rozum a trpezlivosť zabojovali čím skôr.

Juraj Tomaga

- Str. 14: Caracas počas výpadku elektrickej energie v marci 2019. Foto: Paolo Costa Alfonso / Shutterstock.com.

- Str. 15, vľavo hore: Nedostatok vody v krajine. Foto: Edgloris Marys / Shutterstock.com.

- Str. 15, vpravo hore: Prázdne regály supermarketov vo Venezuele. Foto: sunsinger / Shutterstock.com.

- Str. 15, vľavo dole: Januárové demonštrácie. Foto: Ruben Alfonso / Shutterstock.com.

- Str. 15, vpravo dole: Prezident Juan Guaidó opúšťa zhromaždenie po ohlásení príchodu humanitárnej pomoci 12. februára 2019. Foto: Ruben Alfonso / Shutterstock.com.

HOI (Ahoj) z Lichtenštajnska

Rok 2019 je pre Lichtenštajnčanov jubilejný.

Počas celého roka si pripomínajú a oslavujú okrúhle výročie – 300 rokov Lichtenštajnského kniežatstva. Súčasne si spoločne pripomíname 10. výročie nadviazania vzájomných diplomatických stykov.

• Vľavo: Ministerka zahraničných vecí Lichtenštajnského kniežatstva Aurelia Frick podpísala s ministrom zahraničných vecí SR Miroslavom Lajčákom Memorandum o nadviazaní diplomatických stykov. Foto: archív MZVEZ SR.

• Vpravo: Minister M. Lajčák s dedičným princom Aloisom. Išlo o prvú návštevu vysokého ústavného činiteľa SR v Lichtenštajnsku od nadviazania diplomatických stykov v decembri 2009. Vaduz, 7. júna 2013. Foto: archív MZVEZ SR.

• Str. 17: Centrála spoločnosti Hilti vo Vaduze. Foto: Angela Cini / Shutterstock.com.

Lichtenštajnské kniežatstvo vzniklo 23. januára 1719, kedy nemecký cisár Karol VI. uznal zlúčenie panstva Schellenberg so susedným vojvodstvom Vaduz a vytvorenie samostatného územia. Od rozpadu Svätej rímskej ríše nemeckého národa v roku 1806 bolo Lichtenštajnsko suverénnym štátom v Rýnskom zväzku a od roku 1815 samostatným štátom v Nemeckom spolku. Od roku 1852 až do rozpadu rakúsko-uhorskej monarchie v roku 1918 bolo kultúrne a hospodársky úzko späté s Rakúskom, s ktorým tvorilo aj colnú úniu.

Avšak toto spojenectvo sa koncom prvej svetovej vojny a rozpadom monarchie stalo nevýhodné a Lichtenštajnsko na pozadí hospodárskej ťažkej situácie zmenilo kľúčového partnera. Nadviazalo úzke vzťahy so Švajčiarskom, s ktorým je už takmer 100 rokov v colnej a menovej únii a ktoré ho zastupuje v zahraničí všade tam, kde Lichtenštajnsko nemá vlastné diplomatické alebo konzulárne zastúpenie.

KNIEŽACIA RODINA JE STÁLE OBLÚBENÁ

Lichtenštajnsko je zriadením konštitučná dedičná monarchia na demokratickom a parlamentnom základe. Súčasné knieža Hans-Adam II. v roku 2003 po kontroverznej verejnej diskusii presadil formou zmeny ústavy rozšírenie kniežacích právomocí, ktoré nemajú v Európe paralelu – spolurozhodovacia právomoc s parlamentom, právo veta v akejkoľvek záležitosti a možnosť meniť trestné rozsudky. Zmena ústavy zároveň priniesla aj viac práv obyvateľom, ktorým knieža dal možnosť v referende priamo zmeniť štátne zriadenie.

V roku 2004 Hans-Adam II. vymenoval svojho syna, dedičného princa Aloisa, za svojho zástupcu a zveril mu všetky právomoci, ktoré z ústavy prislúchajú hlave štátu. Kniežacia rodina býva na zámku v hlavnom meste Vaduz a teší sa všeobecnej obľube. Aj keď kniežacia rodina nie je zďaleka taká známa ako kráľovská rodina vo Veľkej Británii, hodnota jej majetku vďaka imaniu a obchodom po celom svete v oblasti bankovníctva, realít, umenia a poľnohospodárstva, sa odhaduje na 8 miliárd eur, teda 10 krát viac, ako je majetok britskej kráľovskej rodiny.

Lichtenštajnská vláda má 5 členov, parlament 25 poslancov, politickú moc tradične zdieľajú dve strany – Občianska únia a Pokroková občianska strana. Jedinou opozičnou stranou bola dlho len Zelená alternatívna strana, od volieb v roku 2013 sa etabloval štvrtý politický subjekt – Nezávislí, ktorí v ostatných voľbách v roku 2017 posilnili na úkor „pokrokárov“ premiéra Adriana Haslera.

NÍZKA NEZAMESTNANOSŤ LÁME REKORDY

Lichtenštajnsko s rozlohou 160 km², menšou ako polovica Bratislavy, je 4. najmenším štátom v Európe a 6. na svete. Až polovicu jeho územia tvoria hory. Z 37 800 obyvateľov, čo je asi populácia Spišskej Novej Vsi, je až jedna tretina cudzincov, najmä Švajčiarov, Rakúšanov, Nemcov a Talianov. Slovenských občanov tu žije len pár desiatok. Krajina má rekordne nízku nezamestnanosť okolo 2 % a vytvára pracovné príležitosti až pre 37 500 ľudí. Aj preto je odkázaná na import pracovnej sily zo zahraničia; približne polovica

pracovníkov sem prichádza za prácou najmä z okolitých krajín.

Ako sa tu cudzinci cítia a aký je vlastne typický Lichtenštajňan? Alebo skôr Lichtenštajňanka, keďže žien je v Lichtenštajnsku o niečo viac ako mužov (50,7 %). Typická Lichtenštajňanka má v priemere 42 rokov, je slobodná a jazdí na 9-ročnom VW Golf. Ženy v Lichtenštajnsku majú v priemere 1,44 detí, najprv dievčatko, potom chlapca. Najpopulárnejšie krstné mená sú Emilia a Leo, najpočetnejšie priezviská v stovkách ich nositeľov sú Buchel, Beck, Marxer a Frick. Ženy v Lichtenštajnsku, na rozdiel od susedného Švajčiarska, pracujú na plný úväzok, a to najmä v sektore služieb (61,4 %). V práci strávia priemerne 44 hodín týždenne. Bývajú v 4-izbovom byte, za ktorý platia v priemere 1700 švajčiarskych frankov, za zdravotné poistenie odvádzajú 438 frankov.

Čo majú Lichtenštajňania spoločné, na tom sa nevedia vždy zhodnúť. Mnohí spomenú teplý vietor zvaný föhn alebo národné jedlo „käs-knopfle“ (obdoba našich halušiek, premiešaných s roztápajúcim sa syrom). Či však prílohou má byť zemiakový šalát alebo jablkové pyré, v tom sa už názory rôznia. V každom prípade, Lichtenštajňania sú priateľskí a veľmi neformálni, bežne si všetci tykajú a všade sa ozýva typický pozdrav „HOI“.

HIGH-TECH VÝROBKÝ VYSOKEJ KVALITY

Lichtenštajnsko dnes patrí k hospodársky najrozvinutejším krajinám sveta, na tvorbe HDP sa až 40 % podieľa priemysel, silne orientovaný na export a postavený takmer výlučne na malých a stredných podnikoch – pôsobi ich tu až 4800. Aj vďaka vysokým investíciám do vedy a výskumu (8 % z HDP) sa výroba sústreďuje predovšetkým na high-tech výrobky vysokej kvality, ktoré sú známe po celom svete, napríklad výrobky dentálnej techniky. Firma Ivoclar Vivadent je najväčším výrobcom „umelých zubov“ na svete: až 40 % všetkých takýchto zubov v Európe a 20 % vo svete pochádza práve z Lichtenštajnska.

Možno nie každý vie, že známa firma Hilti AG, svetová jednotka v stavebnej a upevňovacej technike a producent známych „Hilti kufríkov“, alebo OC Oerlikon Balzers, medzinárodný líder v povrchovej úprave kovov a systémov pre informačné technológie, či Hoval AG – výrobca vykurovacích zariadení, sú lichtenštajnské firmy. Celosvetovo známe sú tiež výrobky strojárkej firmy Kaiser AG, ako aj potraviny firmy Hilcona.

LICHTENŠTAJNSKÉ FIRMY NA SLOVENSKU

Teší nás, že viaceré z týchto celosvetových gigantov si pre svoje investície vybrali aj Slovensko. Hoval – jedna z najväčších lichtenštajnských firiem na výrobu vykurovacích kotlov má svoju výrobu v Istebnom, predaj a servis v Košiciach; jej CEO Fabian Frick je súčasne

honorárnym konzulom SR v kniežatstve. Do Krakovian našiel cestu Kaiser AG Slovensko s výrobou komunálnych vozidiel. Oerlikon Balzers AG otvoril v septembri roku 2015 svoj závod vo Veľkej Ide. Ide o prvé európske centrum excelentnosti, z ktorého bude zásobovať výrobkami všetky veľké automobilky a dodávateľov v Európe. Výrobu začali s prvými 37 zamestnancami, pričom spoločnosť plánuje vytvoriť celkovo 100 pracovných miest, najmä pre kvalifikovaných pracovníkov v oblasti spracovania kovov a mechatroniky, ako aj pre inžinierske profesie v oblasti strojárstva a kvality, so skúsenosťami v automobilovom priemysle.

Významný hospodársky sektor lichtenštajnskej ekonomiky predstavujú aj finančné služby, ktoré generujú zhruba štvrtinu HDP krajiny a 40 % príjmov štátu. Vzhľadom k svojej veľkosti sa finančný trh Lichtenštajnska orientuje na „niches“, úzko špecializované služby s veľkým dôrazom na kvalitu a odlišnosť, hlavne v oblasti privátneho bankovníctva. Krajine sa postupne darí odstraňovať nálepku daňového raja konštruktívnou spolupracou a konkrétnymi záväzkami s EÚ a OECD v oblasti daňovej transparentnosti. V roku 2015 Lichtenštajnsko podpísalo s EÚ dohodu o daňovej transparentnosti, ktorá znamená automatickú výmenu daňových informácií od roku 2017, čo výrazne napomohlo, že Lichtenštajnsko už nefiguruje na tzv. čiernom zozname EÚ nespokojných daňových jurisdikcií.

ČLENSTVO V EHP JE PRE KRAJINU KĽÚČOVÉ

Pod hospodársky úspech krajiny sa jednoznačne podpísalo aj členstvo Lichtenštajnska v Európskom hospodárskom priestore (EHP). Práve v tomto roku si krajiny EHP, spoločne s EÚ, pripomínajú 25. výročie vstupu Dohody o EHP do platnosti. Na rozdiel od susedného Švajčiarska, Lichtenštajnsko sa ku krajinám EHP pripojilo po úspešnom referende v máji

roku 1995 a odvtedy je súčasťou jednotného trhu Únie. Pre malú, exportne orientovanú krajinu so silným finančným sektorom, je účasť na jednotnom trhu kľúčová. Na rozdiel od Švajčiarov, Lichtenštajňania vnímajú svoje členstvo v EHP a úzke väzby s EÚ ako záruku svojej suverenity. Členstvo v EHP sa teší celospoločenskej podpore, viac ako 8 z 10 občanov ho vníma pozitívne a ako najlepšiu voľbu európskeho smerovania krajiny. Ak by Lichtenštajnsko vstúpilo do EÚ, bolo by v prepočte na obyvateľa najbohatším členským štátom, pred súčasným Luxemburskom. Otázka vstupu krajiny do EÚ je však nateraz tabu.

Keďže Lichtenštajnsko je zároveň od roku 1924 v colnej únii so Švajčiarskom, má isté výnimky z uplatňovania Dohody o EHP, najmä v poľnohospodárstve, kde sa vzťahy s EÚ riadia legislatívou, dohodnutou pre EÚ a Švajčiarsko. Súčasné napäté a do veľkej miery nepredvídateľné vzťahy Švajčiarska s EÚ kvôli dlhodobo nevyjasnenému postoju Švajčiarov k Rámcovej dohode o inštitucionálnych vzťahoch EÚ/Švajčiarsko, spôsobujú Lichtenštajňanom už dlho vrásky na čele. Lichtenštajnsko má výnimky aj v oblasti voľného pohybu osôb. Berúc do úvahy veľkosť krajiny a zachovanie národnej identity, v kniežatstve platia osobitné pravidlá pre usadenie sa, umožňujúce regulovať prisťahovalectvo do krajiny tak z krajín EHP/EÚ, ako aj z tzv. tretích krajín. Lichtenštajnsko tak ročne vydá len 56 povolení na pobyt a prácu pre žiadateľov z krajín EHP a 16 pre občanov tretích krajín.

Lichtenštajnsko ako člen EHP finančne participuje aj na tzv. EHP finančnom mechanizme, s celkovou alokáciou 1,55 mld. eur na obdobie rokov 2014 – 2021, z ktorého sa realizujú projekty aj u nás na Slovensku. V súčasnosti ide napríklad o projekty v akademickej sfére v oblasti stavebníctva a architektúry, v minulosti granty EHP prispeli okrem iného na rekonštrukciu Holíčskeho zámku.

• Hrad Vaduz, oficiálne sídlo lichtenštajnského kniežaťa, s Alpami v pozadí. Foto: MaraZe / Schutterstock.com.

• Dole: Pri príležitosti osláv Dňa Európy (9. máj), organizovaných Delegáciou EÚ v Berne, sa mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa SR vo Švajčiarskej konfederácii a Lichtenštajnskom kniežatstve Andrea Elscheková Matisová (druhá sprava) 16. mája 2018 zúčastnila na stretnutí priakreditovaných veľvyslancov EÚ u predsedu vlády Lichtenštajnska Adriana Haslera. Foto: Archív MZVEZ SR.

• AJ MÁLO DIPLOMATOV VYTVÁRA DOBRÉ RENOMÉ

- Čo sa týka zahraničnej politiky, základné priority
- ostávajú nezmenené už niekoľko rokov: silné vzťahy so
- susednými krajinami, úzka integrácia v rámci Európy
- a silný záväzok k multilateralizmu. Lichtenštajnsko je
- jedným zo zakladajúcich štátov OBSE, v roku 1978 sa
- stalo členom Rady Európy, v roku 1990 OSN, v roku
- 1995 sa pripojilo k EHP a od roku 2011 je súčasťou
- Schengenu. Na MZV Lichtenštajnska vo Vaduze
- pracuje asi 25 diplomatov a v zahraničí má krajina svoje
- zastúpenia len v Berne, Viedni, Berlíne, v Bruseli pri EÚ
- a v New Yorku pri OSN. Napriek veľmi limitovanému
- diplomatickému zastúpeniu Lichtenštajnsko má dobré
- renomé čo sa týka spolupráce s EÚ, plnenia záväzkov
- v rámci účasti krajiny v jednotnom trhu EÚ, ako aj
- v rámci celosvetového angažmán v oblasti ľudských
- práv, rozvojovej a medzinárodnej humanitárnej pomoci.
- V systéme OSN je lídrom niektorých zoskupení
- a iniciatív. Ako člen „Small Five (S-5) Group“ (Kostari-
- ka, Jordánsko, Lichtenštajnsko, Singapur, Švajčiarsko) sa
- na pôde OSN angažuje za zlepšenie pracovných metód
- BR OSN. Priamym výsledkom aktívnej zahraničnej po-

litiky Lichtenštajnska je Code of Conduct k hlasovaniu BR OSN v prípadoch genocídy, zločinov proti ľudskosti a vojnových zločinov. Pod vedením Lichtenštajnska boli v roku 2010 prijaté tzv. Kampalské dodatky ICC, ktoré definovali trestný čin agresie. Lichtenštajnsko je tiež jedným z najsilnejších podporovateľov Medzinárodného trestného súdu.

Najnovšou zahraničnopolitickou iniciatívou v rámci Agendy 2030 je boj proti modernému otroctvu a obchodovaniu s ľuďmi. Lichtenštajnsko patrí medzi päť krajín sveta, ktoré plnia cieľ príspevku na oficiálnu rozvojovú spoluprácu na úrovni 0,65 % HDP – za rok 2015 poskytlo na rozvojovú pomoc 23,3 mil. švajčiarskych frankov. V rámci regionálnej spolupráce je prioritou kooperácia v rámci zoskupenia EFTA (Nórsko, Švajčiarsko, Island, Lichtenštajnsko), ako aj inovatívny formát po nemecky hovoriacich krajinách.

Z ÚPLNEJ NULY SKUTOČNÉ PARTNERSTVO

Aj bilaterálne vzťahy Slovensko – Lichtenštajnsko majú dôvod oslavovať. V tomto roku si pripomíname 10. výročie nadviazania diplomatických stykov. Tie boli v roku 1939 prerušené a po vojne neboli obnovené. Dôvodom bola otázka lichtenštajnského majetku v ČSR, skonfiškovaného na základe prezidentských, tzv. Benešových dekrétov z roku 1945, ako majetku osôb nemeckej národnosti. Príslušníci rodu Lichtenštajncov viedli v ČSR v rokoch 1945 – 1946 najmenej štyri súdne spory vo veci týchto pohľadávok, ktoré však prehrali.

Pri zrode novej kapitoly spolupráce oboch krajín stáli súčasní ministri zahraničných vecí Miroslav Lajčák a Aurélia Frick, ktorí v decembri roku 2009 v Bratislave podpísali memorandum o nadviazaní diplomatických stykov. Najmä ich spoločnou zásluhou sa podarilo z úplnej nuly vybudovať skutočné partnerstvo. Svedčia o tom početné bilaterálne návštevy a spolupráca na medzinárodných fórach, najmä v systéme OSN a pri podpore efektívneho multilateralizmu.

HOI Slowakei, Ahoj Lichtenštajnsko – na zdravie a ďalšiu úspešnú dekádu!

Andrea Elscheková Matisová, veľvyslankyňa SR vo Švajčiarsku a Lichtenštajnsku

Diplomacia je profesia, ktorá má svoje zákulisie, kam vstupujú iba zasvätení. Tam sa vám nájdú veci! Stereotypy smrdiace po naftalíne, dolámané kariéry a stratené ilúzie, almory plné tvorivých nápadov, aj rôzne tézy, o ktorých možno polemizovať donekonečna. Pokúsme sa na niektoré pozrieť, s nadhľadom profesionálov, ktorí sa dokážu nebrať príliš vážne.

EXTROVERTI. U diplomata sa prirodzene predpokladá extrovertná povaha, vrátane schopnosti udržiavať otravné a jalové spoločenské konverzácie. Avšak z nejakých záhadných dôvodov väčšina diplomatov, ktorých poznám, sú hlbokí introverti. A vôbec im to neuberá na kvalite. Dokážu sa nastaviť podľa situácie. Sú ako herci: tí tiež nehrajú seba, ale postavy podľa scenára, ktorý určuje niekto iný.

KALEIDOSKOP. Štát, pre ktorý je zahraničná politika existenčne dôležitá, tvaruje jadro svojej diplomacie z absolventov špecializovaných škôl. Ale personálne zloženie väčšiny ministerstiev, vrátane slovenského, pripomína kaleidoskop sklíčok, zosypaných ako príde. Pri každom zatrasení rúrou sa kaleidoskop presype. Aká kvalifikácia svedčí diplomatovi najviac, o tom sa diskutuje oddávna. Tradične cenení boli duchovní, ale tí sa v našej diplomacii akosi nevyskytujú. Vysoko stáli odborníci s prírodovedným základom, pretože sa nenechajú vodiť za nos rečami. Naopak, nízko boli právnici, nepružní v myslení. Ale tých sa chcem zastat: právnik dokáže nielen odhadnúť, kde sú hranice dovoleného, ale najmä kde sa tieto hranice ešte môžu prekročiť. V súhrne sú zrejme rozhodujúce individuality, nie diplomy. A tiež, aby sa človek vnútorne cítil spôsobilý vykonávať prácu diplomata. Za 25 rokov na ministerstve som nestretol nikoho, kto by sa na to necítil.

„VŠEZNAJKOVIA“. Pravidelné záchvaty plánovania v rezorte zakaždým vracajú na stôl otázku, či je lepšie mať polyfunkčných alebo špecializovaných odborníkov. Odpoveď býva vždy rovnaká: potrebujeme aj jedných, aj druhých. Lenže potom zakaždým zistíme, že nemáme ani jedných, ani druhých. Našťastie, toto vyrieši evolúcia: profesionalita si vyžiada nekomplikovať veci zbytočným premýšľaním a pracovať čo najrýchlejšie. Tí, čo vlečú na sebe ako v batohoch čoraz nepotrebné odborné znalosti a nechcú ich vysypať do jarku, sa budú stále viac cítiť v systéme ako exoti.

NEPLAVCI. „Diplomati sú užitoční iba za pekného počasia, keď prší, utopia sa v každej kvapke vody“ – generál Charles de Gaulle si rád z diplomatov utáhoval, ale názor, že diplomati si neporadia so žiadnym naozajstným problémom, je všeobecne rozšírený. Niečo na tom asi bude, ale nie kvôli neschopnosti diplomatov. Jednoducho, kľúče od riešení drží v ruke niekto iný.

PRÍDAVNÉ MOZGY DIPLOMACIE. Spoluprácu diplomatov a mimovládnych odborníkov na zahraničnú politiku neobchádzajú predsudky. Mimovládni považujú diplomatov za nedoukov, žijúcich v bubline vlastnej dôležitosti, v lepšom prípade za úradníkov bez tvorivých buniek. Diplomatozasa mimovládni znervózňujú tým, že do všetkého hovoria, ale za nič nenesú zodpovednosť. To sú však také detské hry na pieskovisku. V niektorých krajinách mimovládne organizácie žalujú štáty, že si neplnia svoje medzinárodné záväzky. Takže buďme radi za stav spolupráce, ktorý máme. A predsudky je niekedy múdrejšie nechať na pokoji, pretože poraziť sa beztak nedajú.

STRATENÁ KULTÚRA. Diplomatická depeša bola kedysi literárny žáner. Čítať staré depeše vyslancov svojim ministrom spôsobuje stále pôžitok. Ale čo bolo, už sa nenavráti. Problém je v tom, že slovenská diplomacia vzťah k spravodajskému štýlu nemá, nemala si ho ako vytvoriť, a už ho nezíska. Spôsob podania dnešných správ si nikto nevšímá, ak len nejde o paškvily, ktoré sa nedajú čítať vôbec. Raz možno s prekvapením zistíme, že rezort je po okraj plný ľudmi, ktorí formulovať nevedia, už nikdy sa to nenaučia, ale zostanú v systéme ešte dlho, veľmi dlho.

VYSOKÁ PILOTÁŽ. Údajný vrchol umenia diplomata: pošle vás kadeľahšie a vy máte dojem, že vás obdaroval. Toto je obyčajná hlúposť: žiaden diplomatický úspech sa nedosiahne tak, že partnera oblafneme. Ale vzory vysokej diplomatickej pilotáže existujú. Zaradil by som medzi ne schopnosť vyrokovať také riešenia, aby štátu nevznikli formálne záväzky, a aby sa mohol v prípade potreby zrieknuť aj tých neformálnych.

SLADKÁ VÔŇA DOMOVA. Diplomata by mal mať záujem o domácu politiku. Nie preto, aby sa v nej prejavoval, ale aby cítil spoločenský pulz. Diplomata, ľahostajný k domácej politike, je ako kuchár, ktorému je jedno, čo „nagebuzí“ v hrnci. Diplomacia bez politických vôní je ako víno bez buketu. Žiaľ, stará profesia s intelektuálnymi tradíciami získava kovovú úradnícku pachuť. Nočná mora: zástupy naklonovaných diplomatov varia v rovnakých hrncoch ázijský fast food.

POSLEDNÝ VENTIL. „Naša zahraničná politika je používať diplomaciu až nakoniec, keď všetko ostatné zlyhá.“ Art Buchwald to povedal o Amerike, ale každá diplomacia je niekedy frustrovaná tým, že ju doma najskôr nepočúvajú, a potom od nej očakávajú nemožné. Je to záhada, ale ten scenár sa opakuje spoľahlivo, naprieč štátmi. Možno by súčasťou šatníka diplomata mala byť záchranná vesta, ktorá dá všetkým ihneď najavo: pozor, ja tu zachraňujem! Len aby taká vesta postupne nenahradila klasický oblek a kravatu.

KOLÁČIK NA ZÁVER. Jeden z bývalých ministrov po nástupe do funkcie napísal všetkým veľvyslancom a vyzval „politických“, aby sa prezentovali. Tuším sa neprihlásil žiadny. Škoda, pretože mať „politických“ veľvyslancov je pre každý štát posila, ak sa rozmiestňujú s rozumom. Horšie je, keď v diplomacii pôsobí neidentifikovaný počet nepolitických nominantov, o ktorých sa nevie, kto ich nominoval.

Ale tu sa radšej zastavme, aby sme nezašli príliš ďaleko, a navyše, nie je všetkým dňom koniec.

Igor Grexa

• Foto: Mahony / Shutterstock.com.

Úsvit novej bipolarity?

Budúce postavenie Číny a nadchádzajúce americko-čínske vzťahy sú pre amerických teoretikov medzinárodných vzťahov hlavnou témou súčasnosti. Problematika Ruska, ktorá kulminovala v rokoch 2014 – 2015, ustúpila do pozadia.

Obdobie od roku 1989 – po skončení americko-sovietskej bipolarity – zvykneme nazývať obdobím dominancie Západu na čele so Spojenými štátmi, respektíve obdobím americkej semihegemonie. Tento systém, napriek rôznym výhradám, zabezpečoval istú stabilitu a bezpečnosť pre Európu, vrátane Slovenska. Ak aj vzťah Slovenska alebo EÚ ako celku s USA nie je mocensky rovnocenný, sme súčasťou jedného civilizačného a hodnotového systému, čo nám umožňuje identifikovať sa s takýmto usporiadaním a dohodnúť s USA takú formu vzájomných vzťahov, ktorá je pre nás v zásade prijateľná.

V súčasnosti existujú veľmi silné náznaky, že obdobie pre nás výhodnej americkej semihegemonie sa práve končí. A v blízkej budúcnosti vstúpime do novej éry bipolarity, tentoraz nie americko-sovietskej, resp. americko-ruskej, ale americko-čínskej (alebo medzi Čínou a Západom ako celkom).

FENOMÉNÁLNY EKONOMICKÝ RAST ČĽR

Ekonomické predpoklady na to Čína dnes má. V rokoch 2014 – 2015, keď sme boli plne zahľtení krízou, vyvolanou masovou ilegálnou migráciou do Európy a pokračujúcim konfliktom s Ruskom, čínsky HDP podľa parity kúpnej sily sa vyrovnal americkému. Podľa aktuálneho odhadu Medzinárodného menového fondu predstavuje 25 238 miliárd dolárov, čo je asi 18 % svetového HDP podľa parity kúpnej sily. Ten istý ukazovateľ je v prípade USA 20 412 miliárd a v prípade EÚ ako celku 22 030 miliárd dolárov.

Nominálny HDP je, pravda, iný. V roku 2018 bol americký nominálny HDP 20 513 miliárd dolárov a čínsky 13 457 miliárd. No aj v tejto kategórii by do roku 2030 mohla ČĽR predbehnúť USA. Pritom ešte v roku 1980 predstavoval celkový čínsky HDP len 7 % amerického. Ekonomický rast ČĽR tak možno považovať za fenomenálny a až do hospodárskej krízy v rokoch 2008 – 2012 dosahoval dlhodobu úroveň okolo 11 – 12 % ročne. V súčasnosti klesol asi na hodnotu okolo 6,5 % a bude zrejme ďalej klesať. Avšak stále to bude po istý čas vyššia hodnota, než majú bohatšie vyspelé západné štáty. USA tak strácajú postavenie najväčšej národnej ekonomiky, ktoré si udržiavali asi stotridsať rokov a od ktorého sa odvíjala ich vojenská sila a politický vplyv.

Hrozí to však Západu ako celku, ak dostatočne nezdynamizujeme vlastné hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj. A ak neupevníme naše spojenectvo v rámci platforiem, ktoré nám poskytujú EÚ a NATO, prípadne aj spoluprácu s demokratickými krajinami Latinskej Ameriky, Océánie, postsovietskeho priestoru a ďalšími.

LIMITY AUTORITÁRSKEHO REŽIMU

Ponechajme teraz bokom špekulácie, že čínska vláda prikrášľuje štatistiky a pod. Aj keby to bola pravda, tak by to znamenalo len toľko, že napríklad úroveň, deklarovanú v roku 2015, Čína reálne dosiahne v roku 2019, čo na podstate vecí mení len málo.

Pre amerických teoretikov medzinárodných vzťahov je práve budúce postavenie Číny a nadchádzajúce americko-čínske vzťahy hlavnou témou

súčasnosti. Za posledné tri roky bolo tejto otázke venovaných asi 30 % obsahu časopisu Foreign Affairs. Problematika Ruska, ktorá kulminovala v rokoch 2014 – 15, ustúpila do pozadia. Obsah diskusie možno interpretovať aj tak, že USA budú svojim európskym spojencom naďalej poskytovať jadrový dáždnik a inú podporu, no o základnú obranu Európy proti konvenčným silám Ruska by sa mali postarať Európania primárne sami – americké sily totiž budú potrebné vo východnej Ázii, aby vyvažovali rastúcu čínsku moc.

Na druhej strane úvahy o tom, že Čína pre rôzne príčiny – napríklad autoritársky režim, neefektívnu štruktúru stále v mnohom ešte socialistickej ekonomiky, vnútorné pnutia, nedostatok prírodných zdrojov, neschopnosť plne vzdeláť celú populáciu a ďalšie – nemôže získať rovnaké HDP na hlavu, ako majú západné štáty, sú plne legitímne. Čínsky rast tak môže naraziť na hranice, ktoré sú dané podstatou autoritárskeho režimu, kultúrnou tradíciou a pod. Celkom racionálne môžeme predpokladať, že režim môže uprednostniť stabilitu a vlastné prežitie pred dosiahnutím západných čísel v produktivite ekonomiky.

MINIMÁLNE ZAOSTÁVANIE V TECHNOLOGIÁCH

Je pravdepodobné, že rýchlosť hospodárskeho rastu sa bude v Čínskej ľudovej republike spomaľovať. Ale ak by aj v perspektíve napríklad roku 2030 mala klesnúť na úroveň, bežnú vo vyspelých štátoch – teda asi 2 % ročne, Čína už bude vtedy naozaj v pozícii najväčšej svetovej ekonomiky. Na to, aby ČĽR mala ekonomiku, ktorá bude 1,5 násobkom americkej – teda viditeľne väčšia, nepotrebuje západnú efektívnosť fungovania spoločnosti a ekonomiky, založenú na liberálnej demokracii. Pri 1,4 miliarde obyvateľov Číny na to stačí mať efektívnosť práce a HDP na úrovni jednej tretiny amerických hodnôt. A to je pre ČĽR dosiahnuteľná meta, aj keby sa čínska spoločnosť ako celok adekvátne nerozvinula a zostala v mnohom pomerne zaostalá a autoritárska.

Čína ako celku sa vlastne stačí dostať na úroveň rozvinutosti Rumunska. Pričom dnes vidíme, že niektoré čínske oblasti patria k motorom svetového technologického a ekonomického pokroku. ČĽR už minimálne 15 – 20 rokov nie je vývozcom lacného a nie príliš kvalitného spotrebného tovaru. V technológiách už za západnými krajinami zaostáva len málo – ak vôbec.

A zdanlivo paradoxne – ak by sme aj v predvídateľnom časovom horizonte pripustili vnútornú čínsku demokratizáciu a liberalizáciu bez závažných politických otrasov, bude to síce znamenať, že nová demokratickejšia Čína bude priaznivejšie naklonená myšlienke dobrých vzťahov so západnými demokraciami, no súčasne takýto vývoj môže uvoľnením kreativity dodať čínskej ekonomike ďalšiu novú dynamiku. Veľkosť čínskej ekonomiky podľa parity kúpnej sily tak môže dosiahnuť dvojnásobok americkej – a tendencia k reálnej bipolarite (hoci menej antagonistickej) sa tak len posilní. Pritom HDP na obyvateľa stále bude len polovicou toho v USA.

NAJPOČETNEJŠIA ARMÁDA NA SVETE

Vo vojenskej oblasti sme posledných 5 – 7 rokov boli svedkami rýchlej modernizácie a nástupu čínskych ozbrojených síl na svetovú scénu. Čínska flotila slobodne „ukazuje vlajku“ na svetových moriach, v roku 2016 bola v Džibutsku zriadená prvá čínska zahraničná námorná základňa. (V rámci objektivity treba uviesť, že v tam majú svoje základne aj USA, Francúzsko, Japonsko a niekoľko desiatok vojakov Nemecko, Taliansko a Španielsko.)

Vojenské výdavky ČĽR sú pritom umiernené, nepresahujú 2 % HDP. Avšak s nárastom HDP čínske ozbrojené sily získavajú každý rok značný balík navyše. Čínsky obranný rozpočet s 228 mld. dolármi (2018, Stockholm International Peace Research Institute) je nominálne druhý najväčší po USA (610 mld., 3,1 % HDP) a ďaleko pred ruským (66 mld., 4,3 % HDP). Je potrebné vziať do úvahy, že vzhľadom na cenovú hladinu v ČĽR, čínska vláda dokáže získať za uvedenú sumu reálne viac, než by naznačoval pomer medzi vojenskými rozpočtami (v reálnej kúpnej sile možno až dve tretiny amerického).

Čína má dnes v aktívnej službe 2,2 milióna vojakov – čínska armáda je tak najpočetnejšou armádou na svete. USA má len 1,3 milióna a Rusko asi 0,9 – 1,0 milión príslušníkov ozbrojených síl. Technické vybavenie čínskych ozbrojených síl je pomerne moderné a porovnateľné s väčšinou európskych vyspelých štátov, ktoré po roku 1990 prešli obdobím demilitarizácie, hoci ešte zaostáva za americkým, a zrejme aj za najnovším ruským, ktoré prichádzalo do výzbroje po roku 2007. Ak by malo ísť len o ilustratívne numerické počty, tak v roku 2017 mala ČĽR asi 3720 bojových lietadiel, USA 3680, Rusko 3547 a všetky krajiny EÚ spolu len 2042.

KONTÚRY NOVÉHO MOCENSKÉHO USPORIADANIA

O niekoľko rokov tak môže vzniknúť zaujímavá situácia. ČĽR bude najväčšou svetovou ekonomikou so významnou vojenskou silou, no životná úroveň v nej bude v porovnaní so Západom viditeľne nižšia

- str. 20: Budova Šenčenskej burzy. Foto: zhu difeng / Shutterstock.com.
- str. 21: Terakotová armáda v hrobke prvého čínskeho cisára Čchin Š'-chuang-tiho neďaleko mesta Xi'an. Foto: lapas77 / Shutterstock.com.

Číne chýba mnoho z toho, čo robí USA supervelmocou – globálna vojenská sila, politický a kultúrny vplyv. No nič z toho nie je pre ČĽR nedosiahnuteľné.

a naďalej ju bude riadiť autoritársky pseudo-komunistický byrokraticko-oligarchický režim, ktorý bude ako zdroj vlastnej politickej legiti-
ty podporovať čínsky nacionalizmus
a všetky predstavy o čínskej výnimočnosti.

Čína dnes aktívne využíva vnútornú krízu v západných spoločnostiach a konflikt medzi Západom a Ruskom v otázke Ukrajiny, aby sa veľmi asertívne potvrdila na medzinárodnej scéne ako nastupujúca superveľmoc. Čínske vedenie už pomaly začína deklarovať, že ČĽR by mala byť vedúcou mocnosťou v Ázii a výhľadovo v celosvetovom meradle. V tejto súvislosti treba poznamenať, že napriek nedáv-
nym agresívnym krokom, Rusko vzhľadom na demografické a ekonomické obmedzenia pred-
stavuje v strednodobom výhľade pre Západ menšiu výzvu než Čína.

Pravda, aj Číne chýba mnoho z toho, čo robí USA superveľmocou – globálna vojenská sila, politický a kultúrny vplyv. No nič z toho nie je pre ČĽR nedosiahnuteľné. Nezabúdajme tiež, že bipolarita nevyžaduje úplnú symetriu a rovnako veľkú moc. Čína sa môže koncen-
trovať na čisto ekonomické nástroje, alebo sa napríklad môže stať v nejakej podobe hovor-
com a stelesnením antiliberálnej vlny, ktorú teraz zažívame aj v západných spoločnostiach. Akýsi abstraktný, zidealizovaný, hoci fiktívny „Peking“, kde je poriadok, disciplína, rozvoj a žiadni „utečenci“ a homosexuáli, sa môže stať atraktívnym aj pre nejedného slovenského intelektuála.

BIPOLARITA S „MÄKŠÍM“ CHARAKTEROM

Dnes nevieme, či sa – napriek dnešným trendom – vo svete skutočne zrodí mocenský bipolarizmus medzi ČĽR a Západom/USA. V hre je stále veľa možných nepredvídateľných faktorov – vnútorný vývoj v Číne, postoj ostat-
ných ázijských krajín a Ruska, a pod. Nie je ani jednoduché predvídať, akú podobu by tento Západno/americko-čínsky bipolarizmus mohol mať. Nie je nutné, aby bol vyslovene konfrontačným, ako bol sovietsko-americký, i keď vývoj americko-čínskych vzťahov za po-
sledné 2 až 3 roky naznačuje, že asi takým bude, a to aj vo vojenskej oblasti. Americké vojenské myslenie totiž čoraz viac operuje s predstavou ČĽR ako hlavného protivníka.

- Hore: Tínedžeri pred prevádzkou spoločnosti McDonald v meste Xiangyang, čínska provincia Hubei. Foto: TonyV3112 / Shutterstock.com.
- Dole: Žiaci základnej školy v modrej vojenskej uniforme z okresu Luannan, v čínskej provincii Hebei. Foto: chinahbzyg / Shutterstock.com.
- Str. 23: Letecký pohľad na Šanghaj. Foto: Songquan Deng /Shutterstock.com.

Takýto nový bipolarizmus by sme si však nemali predstavovať výlučne v podobe jasne vyhranených zón vplyvu a línií vojenských konfrontácií – môže mať „mäkší“ charakter. Veď náš svet sa výrazne globalizoval. Žijeme v dobe hybridných vojen. Konfrontácie medzi západnou liberálnou demokraciou a nejakou autoritárskou ideológiou, podporovanou čínskou vládou, môžu nakoniec prebiehať vo vnútri každej spoločnosti, vrátane tej čínskej a americkej, či európskej.

Súčasnú krízovú momenty vo vnútri západných spoločností sa tak líšia od všetkých predchádzajúcich kríz za posledné tri storočia (od porážky Osmanskej ríše v roku 1699). Počas týchto kríz bol Západ stále najväčšou ekonomickou a vojenskou silou s najvyspelejšími technológiami. Dalo sa vždy dúfať, že Západ každú krízu nakoniec sám prekoná, a to bez nebezpečenstva, že by mu za ten čas hrozila invázia alebo iné prenikanie zo strany nezápádnych mocností. Dnes, práve v súvislosti s rastom čínskej moci, ale aj moci Indie, viacerých blízko-východných štátov a pod., už takúto istotu nemáme. Najbližšia „kríza Západu“ môže byť vlastne posledná. A začať sa môže sériou faktorov, ktoré sa môžu v konečnom dôsledku zosilňovať: brexit, oslabenie transatlantického spojenectva, vzostup populistov, prenikania podvratnej „hybridnej“ propagandy, atď.

PROJEKCIA DO VNÚTORNEJ POLITIKY

Slovensko je dnes ako členský štát NATO a EÚ, a tiež ako demokratický vyspelý (a postupne bohatnúci) stredoeurópsky národ plne integrovanou súčasťou Západu. Je však zaujímavé, že aj na Slovensku nachádzame viacero zástancov rôznych „systémových alternatív“, ktorí očakávajú od čínskeho mocenského vzostupu akýsi lepší svet, v ktorom nebude už tak dominovať „kapitalistická Amerika“ a bude znamenať prosperitu a sociálnu spravodlivosť bez „falošnej a skazenej“ liberálnej demokracie. Na takéto ilúzie však nie je žiadny dôvod. Súčasné politické zriadenie v ČR má predsa charakter silne autoritárskej vlády byrokraticko-majetkovej elity, ktorá má s nejakými komunistickými ideálmi len málo spoločného. Navyše, takáto kombinácia silnej stabilizovanej centrálnej moci s ekonomickým liberalizmom nie je pre Európu modelom budúcnosti, ale skôr minulosti.

Pre aktuálne čínske vedenie však už len samotná existencia prosperujúcich slobodných demokracií je rušivým prvkom. Veď pre domáce čínske obyvateľstvo sú nebezpečným vzorom, a tiež narušajú zakorenenú čínsku víziu ideálneho svetového usporiadania, v ktorej sa okolo Ríše stredú grupujú všetky ostatné polosamostatné štáty.

Je pravdepodobné, že ak ČR bude získavať väčší vplyv v medzinárodnej politike, bude mať prirodzenú tendenciu presadzovať aj svoj vnútropolitický model – teda podporovať stabilizované oligarchie, v ktorých má moc v rukách ekonomicko-politická elita. Takýto model môže zabezpečovať istý sociálny a hospodársky rozvoj v krajinách Afriky, Strednej alebo juhovýchodnej Ázie, je však zjavné, že v európskych pomeroch by bol krokom späť.

Preto predstava, že svet bude napríklad „spravodlivejší a demokratickejší“, ak v ňom bude mať väčšie slovo autoritárska Čína, spoločne s rôznymi populistickými latinskoamerickými a ázijskými diktátorskými režimami a menšie „kapitalistický“ (no v zásade demokratický a humanistický) Západ, je už zo systémového a logického pohľadu absurdná.

NAHRADI BIPOLARITU MULTIPOLARITA?

Ak uvažujeme o budúcnosti, je potrebné si uvedomiť, že v ekonomickej oblasti sme už vlastne dosiahli „tripolaritu“ ČR-EÚ-USA. V politickej a vojensko-strategickej oblasti musíme počítať s dvoma najpravdepodobnejšími scenármi blízkej a strednodobej budúcnosti: buď tu budeme mať čínsko-americkú mocenskú bipolaritu, alebo – ak by v Číne došlo k nejakým krízovým javom – tak predsa len isté podmienené predĺženie obdobia americkej, resp. západnej dominancie. Úvahy o tom, že by sme po skončení americkej semihegemonie mohli mať vo svete napríklad nejaký údajne „demokratickejší“ multipolarizmus, nie sú adekvátne. Jednoducho Rusko, Brazília, či India na takúto úlohu zatiaľ nemajú dostatočné kapacity – najmä ekonomické zdroje a demografický potenciál – ako majú USA a ČR. Multipolarizmus nevznikne tak, že si povieme, že bude, lebo sa niekomu zdá byť „spravodlivejší“ než napríklad americká dominancia. Takáto viera je číry voluntarizmus.

Uvedený americko-čínsky mocenský bipolarizmus by dokonca mohol prerásť do konfrontácie dvoch väčších blokov: americko-európskeho a čínsko-ruského (s Ruskom zrejme v inferiornom postavení voči Číne). Teda, zjednodušene povedané, došlo by k prepojeniu krízovej kontaktnej zóny vo východnej Ázii s konfliktom na Ukrajine. Nie je to pre nás priaznivá správa.

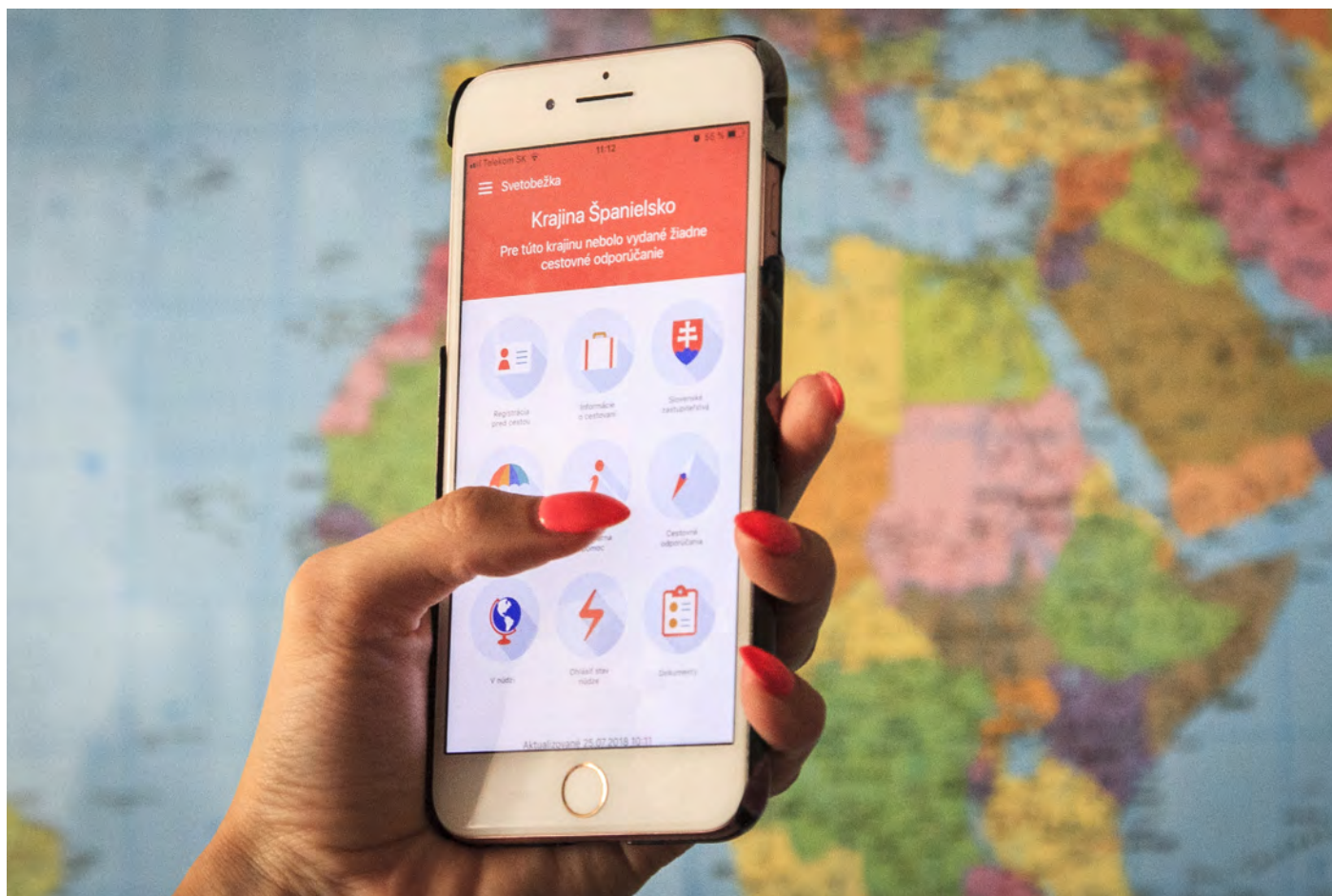
ZAJTRA SA MÔŽU OBJAVIŤ NOVÍ HRÁČI

Tak či tak, európske národy viac ako doteraz musia venovať pozornosť otázkam obrany, bezpečnosti a obnovy ekonomickej, technologickej a vojenskej moci. Ako pozitívum môžeme vidieť, že EÚ a NATO zostali voči zahraničným ohrozeniam ako-tak jednotné a problematika posilnenia obranných kapacít prestala byť vo vnútornej politike tabuizovaná – ako bola celé obdobie po skončení studenej vojny.

Samozrejme, ani prípadná Západno-/americko-čínska bipolarita nebude „koncom dejín“, ale len jednou ich kapitolou. O ďalších 20 – 30 rokov sa môžu o slovo hlásiť India alebo Brazília a v USA, ČR a EÚ prebehnúť také procesy, o ktorých dnes máme len nejasné tušenia. Čínska ekonomická a mocenská konkurencia môže byť dokonca impulzom k spoločenskej, vojensko-obrannej i ekonomickej mobilizácii a dynamizácii Európy a Ameriky. Veď práve vonkajší tlak bol v minulosti takmer vždy podnetom k vnútorným reformám a uvažovaniu, čo ďalej.

Daniel Šmibula

Aký bol konzulárny rok 2018

Konzulárna služba je zväčša prvým a nezriedka jediným miestom bezprostredného kontaktu verejnosti s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.

Miera spokojnosti našich klientov, teda občanov SR a cudzích štátnych príslušníkov, s profesionalitou, včasnosťou a empatickým rozmerom služieb, ktoré poskytujú konzuli a konzulárni úradníci na zastupiteľských úradoch v zahraničí (ďalej len „ZÚ“) a zamestnanci konzulárneho odboru v ústredí Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (ďalej len „MZVEZ SR“) v Bratislave, je vizitkou a zrkadlom nášho rezortu. Spätná väzba od našich klientov je nesmierne dôležitá, nakoľko motivuje k ďalšiemu zvyšovaniu kvality konzulárnych služieb.

Nároky, kladené na konzulárnu službu, sa každoročne zvyšujú. Súvisí to s rastúcou mobilitou našich klientov. Čoraz viac občanov SR cestuje do zahraničia, nielen za účelom turistiky, ale aj zamestnania, štúdia či zlúčenia rodiny. Podobný trend pozorujeme v opačnom smere, na Slovensko prichádza čoraz viac cudzincov so záujmom o cestovný ruch či zamestnanie. Stratégia pracovnej mobility cudzincov v SR (pozn.: v októbri roku 2018 schválená vládou SR), ktorá v podmienkach konzulárnej služby znamená najmä nárast pobytovej a vízovej agendy, je toho dôkazom.

PRIORITOU JE POMOC OBČANOM SR V NÚDZI

Azda najdôležitejšou úlohou konzulárnej služby je poskytovanie konzulárnej ochrany tým občanom SR v zahraničí, ktorí sa ocitnú v núdzi alebo v krízovej situácii a o takúto ochranu požiadajú zväčša teritoriálne príslušný ZÚ SR, prípadne diplomatickú službu v ústredí MZVEZ SR. Konzulárna služba takto v roku 2018 poskytla pomoc v núdzi v 5490 prípadoch, najviac na území Chorvátska (914), Nemecka (718), Maďarska (586) a Česka (527). Naši konzuli v roku 2018 okrem iného vybavili 4343 žiadostí o vydanie náhradného cestovného dokladu (najviac v Spojenom kráľovstve – 2256), boli konfrontovaní s 917 úmrtiami občanov SR (najviac registrovaných prípadov bolo v Česku – 562), poskytli pomoc 379 raneným a hospitalizovaným občanom a doručili 6407 osobných predmetov, stratených v zahraničí, ich vlastníkom na Slovensko.

Aj v roku 2018 bola veľmi senzitívnou konzulárnou agendou ochrana práv maloletých v zahraničí, kde konzulárna služba poskytovala súčinnosť Centru pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže (CIPC) Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v celkovom 278 prípadoch, z toho najviac na území Spojeného

• str. 24: Mobilná aplikácia Svetobežka s užitočnými informáciami je slovenským občanom dostupná bezplatne.
Foto: Kristína Spišáková.

kráľovstva (77). Vyššie uvedené dáta nekvantifikujú výskyt vyššie uvedených konkrétnych situácií našich občanov v zahraničí, viažu sa len k prípadom, o ktorých mala konzulárna služba vedomosť. To znamená, že naše zastupiteľské úrady o nich vyrozumeli dotknutí občania, ich rodinní príslušníci, alebo orgány štátu, na území ktorého ten-ktorý konzulárny prípad vznikol a bol následne riešený.

DÔLEŽITÁ ZMENA V LEGISLATÍVE EÚ

Rok 2018 priniesol v oblasti konzulárnej ochrany občanov EÚ významnú zmenu v prospech našich klientov. K 1. máju 2018 nadobudla vo všetkých členských štátoch EÚ účinnosť Smernica Rady (EÚ) 2015/637 (pozn.: do legislatívy SR transponovaná už k 1. februáru 2018), ktorá zakladá právo na konzulárnu ochranu nezastúpeným občanom EÚ. V praxi to znamená, že každý občan EÚ, ktorý sa ocitne v stave núdze či v krízovej situácii v teritóriu, v ktorom jeho domovský štát nemá diplomatické ani konzulárne zastúpenie, môže požiadať o konzulárnu ochranu zastupiteľský úrad ktoréhokoľvek iného členského štátu EÚ a tento je povinný ochranu mu poskytnúť. V roku 2018 bol inštitút konzulárnej ochrany nezastúpeného občana SR prvýkrát využitý prostredníctvom českého veľvyslanectva v Sýrii, ktoré nášmu občanovi vystavilo náhradný cestovný doklad na návrat do vlasti.

Z hľadiska výskytu mimoriadnych (krízových) situácií bol konzulárny rok 2018 (našťastie) bežným. Konzulárna služba bola konfrontovaná s viacerými krízovými situáciami (požiarimi, zemetraseniami, povodňami, tajfúnmi...) v rôznych častiach sveta, avšak bez akejkolvek ujmy na zdraví občanov SR. Z hľadiska repatriácie občanov do vlasti najväčšou a zároveň jedinou hromadnou akciou bola preprava 84-člennej turistickej skupiny z Albánska, zabezpečovaná v súčinnosti s Leteckým útvarom Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a poisťovňou UNIQA po krachu cestovnej kancelárie Albania Travel.

Enumerácia a popis úkonov, ktoré konzulárna služba v roku 2018 v príslušných agendách zabezpečila v prospech svojich klientov, by presahovala priestor vyhradený pre tento článok. Nad rámec vyššie uvedeného možno doplniť, že naši konzuli a konzulárni úradníci minulý rok tiež overili 45 448 verejných listín, podpisov a prekladov, vybavili 3856 žiadostí o vydanie cestovného pasu, uskutočnili 7805 matričných úkonov, odpovedali na 88 610 e-mailových dožiadaní občanov i cudzincov...

VÍZOVÉ CENTRÁ – LEPŠIA DOSTUPNOSŤ SLUŽIEB

Ku klientom konzulárnej služby patria aj občania cudzích štátov, a to predovšetkým v kontexte vízovej a pobytovej agendy. Konzulárne orgány v roku 2018 prijali 4501 žiadostí cudzincov o pobyt v Slovenskej republike a vybavili 29 788 žiadostí o víza. Udelených bolo 28 318 víz a 1262 žiadostí o vízum bolo zamietnutých. Príjmy štátneho rozpočtu z vízovej činnosti predstavovali v roku 2018 čiastku 1,1 milióna eur (pozn.: celkový príjem štátneho rozpočtu, ktorý minulý rok výberom správnych poplatkov zabezpečila konzulárna služba, presiahol 3 milióny eur). V porovnaní s rokom 2017 síce počet prijatých žiadostí o vízum poklesol cca o 35 %, najmä z dôvodu zrušenia vízovej

povinnosti pre občanov Ukrajiny a zníženia dopytu po vízach zo strany občanov Ruska, na druhej strane možno anticipovať, že v roku 2019 dôjde k opätovnému nárastu počtu udelených víz.

V decembri roku 2018 bol totiž do vízovej praxe Slovenskej republiky zavedený tzv. outsourcing pri zbere biometrických údajov a žiadostí o vízum. Uskutočňuje sa prostredníctvom 38 vízových centier v 10 štátoch (Rusku, Bielorusku, Kazachstane, Číne, Indii, Turecku, Egypte, Kuvajte, Spojených arabských emirátov a Palestíne). Vízové centrá, ktoré sa vo väčšine prípadov nachádzajú mimo hlavných miest, našim klientom z odľahlejších teritórií poskytujú lepšiu dostupnosť služieb, týkajúcich sa vydávania schengenských víz SR. Prostredníctvom vízového outsourcingu, ktorý zabezpečuje externý dodávateľ – svetový líder v danej oblasti spoločnosť VFS Global – sa zvyšuje nielen počet udelených víz a príjem štátneho rozpočtu, ale aj turistická, podnikateľská a študentská mobilita medzi vyššie uvedenými štátmi a Slovenskom.

NAD TURISTAMI V CUDZINE BDIE REGISTRÁCIA

Rok 2019 z pohľadu konzulárnej služby sa nezačal šťastne. V 10. týždni pri leteckom nešťastí v Etiópii tragicky zahynuli štyria občania SR. Ostáva veriť, že pri záverečnom bilancovaní aktuálneho konzulárneho roku bude možné konštatovať, že z hľadiska početnosti závažných prípadov nebol výrazne horší, ako ten minulý. Do značnej miery to závisí od našich klientov, cestujúcej verejnosti.

Na tomto mieste sa žiada opäť poukázať na dôkladnú prípravu na cestu a pobyt v zahraničí, oboznámenie sa so zverejnenými aktuálnymi informáciami pre cestujúcu verejnosť a cestovnými odporúčaniami, využitie dobrovoľnej registrácie pred cestou do zahraničia prostredníctvom formulára na webovom sídle MZVEZ SR a stiahnutie bezplatnej mobilnej aplikácie Svetobežka. Uvedené nástroje konzulárneho krízového manažmentu majú jednak preventívnu funkciu a v prípade vzniku mimoriadnej udalosti umožňujú včasnú konzulárnu reakciu, asistenciu a ochranu, čo je osobitne dôležité v prípadoch možného ohrozenia života, zdravia či majetku našich klientov.

Martin Bezák

Konzulárna služba v roku 2018

poskytla

pomoc v núdzi

v 5490 prípadoch,

najviac na území

Chorvátska (914),

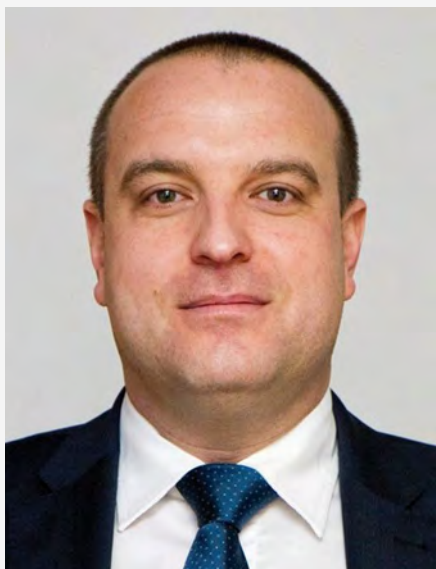
Nemecka (718),

Maďarska (586)

a Česka (527).

• Str. 25, foto: Montri Thipsorn
/ Shutterstock.com.

List z Rigy

Dvakrát do tej istej rieky nevstúpiš – známe príslovie z antického Grécka mi znelo v myslí dni aj týždne pred odchodom do Rigy vlni v auguste. Prečo? V rokoch 2010 až 2014 som tu prežil skvelé pracovné aj osobné obdobie života a na Lotyšsko mi zostali tie najlepšie spomienky. Netušil som však, že sa sem niekedy vrátim a celkom logicky budem porovnávať. Všetko. Prácu a život, mesto aj ľudí. A iba v náznakoch som odhadoval, koľko a akej vody v povestnej rieke času ubehlo.

Naše veľvyslanectvo v nádhernej secesnej budove, jednej z najkrajších v meste, ma privítalo na svojom starom mieste. A v ňom noví, ale rovnako milí kolegovia. Asi mám v živote šťastie na príjemných ľudí okolo seba. Ale aj na kolegov-diplomatov z iných krajín, zamestnancov ministerstiev a inštitúcií. Všade otvorené dvere, úsmevy, príjemné rozhovory – nečudo, že som mal dojem, akoby som sa vrátil domov.

Nezmenila sa ani krajina. Geografický determinizmus je pľuha a neoklamete ho. Na rozlohe podobnej Slovensku žijú sotva 2 milióny obyvateľov, z toho skoro polovica v hlavnom meste. Hneď prvé dojmy z krajiny napovedajú, že tu vládne pokoj, všade príroda a k tomu trocha ľudí – prázdna rovinatá krajina, z ktorej polovicu tvoria lesy a občas mestčko alebo malé sídlo. Približne 12-tisíc riek tečie pomaly, hladina okolo 3-tisíc malých jazier je nehybná, Rižský záliv vyzerá zvyčajne ako jazero a na vlny si musíte počkať až pri riadnej búrke. Nečudo, že pomalé toky a jazerá, aj tie väčšie, zamrzajú sotva teplota klesne pod bod mrazu a už sa môžete korčuľovať. Avšak v poslednom čase ani chladné pobaltské zimy nie sú tým, čím bývali – často prší, snehu je málo, mrazy mierne.

Ako som už spomenul, Pobaltie je rovinaté a najvyšší lotyšský vrch meria 312 metrov. Nebudete veriť, ale dá sa tu aj lyžovať – napríklad len 50 minút autom od Rigy. Nie síce z kopca, ale z roviny do rokliny, vlastne do údolia rieky. Zjazd trvá len 20 sekúnd, ale dá sa...

Pre nás suchozemcov je preto atraktívnejšie more. Ak sa leto vydarí, je teplo a aj inak ľadová voda je znesiteľná, miestne pláže sú prosto čarovné. Vráťane slávnej Jurmaly, obľúbeného letoviska niekdajších sovietskych vodcov Chruščova a Brežneva, vzdalenej z centra hlavného mesta 20 minút autom. V súčasnosti je to „vďaka“ globálnemu otepľovaniu stále obľúbenejšie miesto letného dovolenkovania na zlatistom piesku, v obkolesení mohutných a zdravých borovicových lesov a tradičnej architektúry.

No a celé toto prostredie vplýva aj na ľudí pobaltského regiónu, ich charakter je verným odrazom miestnej prírody. Žiadny zhon, všetko bez kriku a náhlenia, bez trúbenia áut, pomaličky a bez hnevu. V centre Rigy je cez pracovný deň tichšie ako na Slovensku cez víkend. Takže našinec sa musí obrnúť dávkou trpezlivosti na cestách, v reštauráciách a supermarketoch. Darmo, ako mi raz bolo povedané, my sme pre nich južania – temperamentní, emocionálni, uponáhľaní. Človek by si pritom myslel, že pochádza zo strednej Európy... Na druhej strane však Lotyši majú jedno z najrýchlejších internetových pripojení na svete. A zasa je tak všetko akoby v rovnováhe.

Niekedy si však hovorím, že ak pomalosť znamená aj pedantnosť a zmysel pre detail, tak môže byť. Napríklad v prípade čistoty, poriadku a estetiky majú Lotyši môj obdiv. Tak, ako sa starajú o verejný priestor, nemyslím tým iba služby mestských úradov, ale aj prístup jednotlivcov, ktorým na ňom evidentne záleží, vidieť v našom regióne málokde. Zametajú, upratujú, čistia. Parky sú zelené a upravené, v nich kvety a lavičky, ktoré nikto neničí. Ohorky cigariet, papiere a rozbité sklo nájdete zriedka, a to neplatí len o centre Rigy. Budov postriekaných sprejermi sa vyskytuje oveľa menej. Šialenstvo s billboardmi a nekonečné more reklám a pútačov všetkého druhu, zavesených ledabolo na dopravných značkách a stožiaroch verejného osvetlenia, tu nejestvuje.

Nezabudnem na príhodu, keď som v lete stál s priateľmi s „drinkom“ v ruke pred reštauráciou, dosť vzdialenou od centra Rigy a pozoroval skupinu miestnych motorkárov, ktorí si urobili pauzu na osvieženie a cigaretu. Napriek tomu, že najbližší odpadkový kôš bol dobrých päťdesiat metrov od ich stanovišťa, ani jeden z nich nezahodil ohorok na zem, ale prešiel tú vzdialenosť, aby zvyšok cigarety neskončil na ulici, ale tam, kde patrí.

Mimochodom, reštaurácie. Je jedno, či si vyberiete gastronomickú špecialitu, podávanú na vysokej úrovni, alebo navštívite bežnú a lacnú jedáleň, chuť jedla je vynikajúca. Také množstvo reštaurácií so špičkovou kvalitou pokrmov a vynikajúcimi šéfkuchármi, toľko lahodných domácich potravín v miestnych supermarketoch v malej krajine – iba ťažko sa dá pochopiť, kde sa to všetko berie. Musíte mať naozaj smolu, aby ste sa v Lotyšsku dobre nenajedli.

- Str. 26, vľavo: Veľvyslanec Ladislav Babčan. Foto: archív L.B.
- Str. 26, vpravo: Riga. Foto: ngus Krukutis / Shutterstock.com.
- Str. 27, vľavo hore: Slovenské veľvyslanectvo sídli v nádhornej secesnej budove, jednej z najkrajších v meste. Foto: Alma Pate / wikimedia.
- Str. 27, vpravo hore: Slovinskí vojaci sú súčasťou vojsk NATO na ochranu východných hraníc našich spojencov v rámci mnohonárodnostného projektu Aliancie. Foto: archív L.B.
- Str. 27, vľavo dole: Zľava dcéry a vnuk Janisa Sikstulisa, jeho vdova Polina Sikstule a veľvyslanec Ladislav Babčan počas návštevy nášho veľvyslanectva. Foto: archív L.B.

Po mojom vľajšom návrate do Rigy som ale objavil aj čosi nové – 152 slovenských vojakov, ktorých sem „prevelili“ takmer súčasne so mnou. Sú tu ako súčasť vojsk NATO na ochranu východných hraníc našich spojencov v rámci mnohonárodnostného projektu Aliancie, do ktorého je v Lotyšsku pod velením Kanady zapojených deväť štátov. A tak moje prvé kroky viedli na vojenskú základňu do Adaži.

Privítalo ma úžasné medzinárodné prostredie, spolupráca národov, vojenské mechanizmy, modernizačné projekty, ale najmä príjemná atmosféra a skvelá partia našich vojakov a vojačiek. Mnohí z nich sa postupne stali mojimi priateľmi, a to aj na tamajších športových areáloch, kde som nelenil a zapojil sa do medzinárodného hokejbalového turnaja vojakov. Vojaci i diplomati sme spolu vytvorili jeden slovenský tím.

Nečudo, že sme si potom prostredie vojenskej základne spoločne s českými kolegami vybrali za miesto, kde sme si diplomati aj vojaci, spolu s Lotyšmi a ostatnými prítomnými národmi, dôstojne pripomenuli 100. výročie vzniku Československa. A naši vojaci zasa pochodovali ako súčasť slávnostnej prehliadky počas osláv lotyšskej storočnice v novembri 2018.

Pripomenuli sme si aj iné výročie, menej radostné, ale o to potrebné, aby zostalo v pamäti. Polstoročie od udalostí augusta 1968, ktoré sme si spoločne s Veľvyslanectvom Českej republiky pripomenuli výstavou v Múzeu vojny, v centre starej Rigy. Tragické obrázky z ulíc Bratislavy a Prahy, keď sa prvé okupačné tanky a iná vojenská technika objavili v našich mestách, málokde vo svete tak silne rezonujú ako práve v Pobaltí. Veď máme

podobné historické osudy a každý vlastnú smutnú skúsenosť z čias, keď sme neboli pánmi vlastných osudov.

Pre Lotyšov to však neboli len obrázky, ale aj drsné spomienky či osobné príbehy tisícov z nich. V jednom sme sa nečakane objavili aj my, keď sa nám po výstave ozvala pani, ktorá s rodinou navštívila našu výstavu, že má doma po nebohom manželovi doteraz nezverejnené fotografie z ulíc Bratislavy z augusta 1968 a rada by ich odovzdala Slovensku. Vtedy mladý lotyšský študent Janis Sikstulis bol v čase invázie na výmennom pobyte v Bratislave a odvážne zachytil na viac ako troch desiatkach záberov atmosféru mesta svojimi očami. Fotografie následne prepašoval späť do Lotyšska, dobre ich uschoval a až po 50 rokoch uzreli svetlo sveta. Na slávnostnej ceremónii, plnej emócií, ich manželka zosnulého spolu s rodinou odovzdala Ústavu pamäti národa, a teda Slovensku. Nič podobné k augustu 1968 sa doteraz zo zahraničia k nám nedostalo a teraz sa stalo súčasťou našej národnej pamäti. A v slovensko-lotyšských vzťahoch sa odohralo čosi osobné, ľudské a neoceniteľné.

Hoci som teda opäť vstúpil do tej istej rieky, vody v nej pretieklo neúrekom. Mnohé je rovnaké, ale veľa sa aj zmenilo. Lotyšsko zbohatlo, mnoho ciest a ulíc v mestách bolo zrekonštruovaných, veľa nádherných historických budov obnovených, reštaurácie sú plnšie, áut je viac, a novších. Povaha ľudí však zostala a tiež aj to najlepšie z Lotyšska tu na mňa „počkalo“. Vráťane známych tvárí a kolegov na ministerstve zahraničných vecí, ale aj ozajstných priateľov, s ktorými opäť hrávam po večeroch nami spoločne obľúbený hokej...

Ladislav Babčan, veľvyslanec SR v Lotyšskej republike

Cisárski a kráľovskí diplomati z územia Slovenska

Diplomacia patrí k základným znakom štátu a zastúpenie osobností z územia Slovenska v diplomatických službách uhorských kráľov a habsburských cisárov vypovedá o plnohodnotnej účasti na živote monarchie.

Cisárski a kráľovskí diplomati nie sú bežnou súčasťou slovenskej tradície. Hoci o osobnostiach diplomatov v tomto článku nemožno hovoriť ako o Slovákoch či Maďaroch, ako štátoprávni Uhri pochádzali z územia dnešného Slovenska a preto patria do jeho dejín. Do tej časti uhorských dejín, ktoré Slovensko v záujme československej štátnej idey dobrovoľne „uvoľnilo“. Možno po sto rokoch prišiel čas a príležitosť pozrieť sa na dejiny aj z iného uhla, bez mýtov o tisícročnej porobe. Nemyslím prepisovanie dejín, tak časté v 20. storočí, ale ich zaľudňovanie predkami, ktorí ešte nepoznali národnú, ale iba lénnu a krajinskú lojalitu.

DEJINY „NAŠEJ“ DIPLOMACIE

Po bitke pri Moháči nastalo habsburské obdobie (1526 – 1918), ktoré možno rozdeliť na viacero podperiód.

Dobu „kráľovského Uhorska“ (1526 – 1711) môže vymedziť ukončenie stavovských povstaní Satmárskym mierom, keď Osmanská ríša definitívne prestala byť vnútropolitickým hráčom v Uhorsku. K záveru tohto obdobia v rokoch 1664 – 1669 vznikol predchodca habsburského ministerstva zahraničia – cisárska Tajná rada (Geheimer Rat), zbor poradcov cisára a kráľa Leopolda I., ako aj protiosmanská Svätá liga (1684).

V rokoch 1711 – 1804 pokračovalo organizovanie diplomatickej služby a bola postavená nová budova Tajnej dvorskej kancelárie (Geheime Hof-

kanzlei) na viedenskom námestí Ballhausplatz, ktoré sa neskôr stalo synonymom pre viedenské ministerstvo zahraničia. V roku 1720 cisár Karol VI. (a súčasne uhorský kráľ Karol III.) rozhodol, že dvorný radca Philipp von Sinzendorf bude zodpovedný za zahraničnú politiku ríše. V tom roku mala monarchia už 19 diplomatických misíí. Po smrti von Sinzendorfa cisárovná a kráľovná Mária Terézia oddelila ústrednú Habsburskú štátnu kanceláriu, zodpovednú za zahraničné veci, od domácej rakúskej dvorskej kancelárie.

Vzhľadom na vznik francúzskeho cisárstva sa František II., cisár Svätej ríše rímskej, v roku 1804 vyhlásil za cisára rakúskeho (ako František I.). V roku 1806 ako rímsky cisár abdikoval a Svätá rímska ríša po 844 rokoch zanikla. Obdobie medzi vznikom rakúskeho cisárstva (1804) a rakúsko-uhorským vyrovnaním (1867) sa označuje ako cisársko-kráľovské (c. k.).

OBDOBIE PRED ZÁNIKOM RÍŠE

Záverečné obdobie v rokoch 1867 – 1918 nesie označenie cisárske a kráľovské (c. a k.). Oficiálna štruktúra ministerstva zahraničia prešla transformáciou. Vznikli funkcie dvoch vedúcich sekcií (Sektionschef), kvázi námestníkov ministra, ktorí zabezpečovali spojenie ministra zahraničia s vládami a inštitúciami oboch častí rakúsko-uhorskej ríše a pomáhali ministrovi viesť zahraničnú politiku monarchie v súlade so zákonom o vyrovnaní.

• Vpravo: V roku 1754 založila cisárovná Mária Terézia vo Viedni Akadémiu pre orientálne jazyky, v ktorej sa vzdelávali budúci diplomati. Neskôr sa zmenila na Konzulárnu akadémiu a dnes v budove sídli Veľvyslanectvo Spojených štátov. Foto: Bwag/wikimedia.

• Vľavo: Od začiatku 18. storočia rezidencia „Tajnej dvorskej kancelárie“, neskôr sa budova až do konca 1. svetovej vojny stala synonymom pre viedenské ministerstvo zahraničia. Dnes na adrese Ballhausplatz 2 sídli Úrad rakúskeho spolkového kancelára. Foto: archív T.B.

Diplomatická služba zostávala, napriek „zburžoázneniu“ administratívy a dôstojníckeho zboru, až do konca monarchie doménou aristokracie. Niektoré práce si kladú otázku, či uhorskí diplomati/sekční šéfovia slúžili viac monarchii alebo „národu“.

Do roku 1867 táto otázka nehrala úlohu, ale po vyrovnaní prichádzali na Ballhausplatz aj niektorí diplomati z uhorskej politickej arény.

Koncom 90. rokov si ministerstvo vytvorilo vlastný aparát. Mal síce vzťahy s uhorským politickým životom, ale bol odlišný. Vedúci uhorskí diplomati boli, najmä v prvých desaťročiach po vyrovnaní, silno rodinne previazaní s lojálnymi (dynastickými) tradíciami uhorskej konzervatívnej politiky. Preto ich niektorí považovali za viedenských úradníkov a nie za predstaviteľov uhorských záujmov. Post uhorského sekčného šéfa však poskytoval inštitucionálnu možnosť zabezpečovať uhorské kádre pre Ballhausplatz. Služba vo Viedni si nevyžadovala vzdať sa národnej identity, prinajmenšom v prípade vysokých úradníkov. Niektorí vysokopostavení diplomati sa však snažili zaistiť si vyslanie v blízkosti Uhorska, aby ich rodiny (najmä dospievajúce dcéry) neboli spoločensky odlúčené.

BUDOVANIE ZASTUPITELSKÝCH ÚRADOV

Po rozvoji diplomatických vzťahov vo včasnom novoveku nasledovalo budovanie zastupiteľských úradov. K sieti 19 diplomatických misií (1720) neskôr postupne pribudlo ďalších 38 zastúpení, ale 40 bolo postupne zrušených. Ku koncu monarchie tak zostal pomerne nízky počet 17 c. a k. veľvyslanectiev.

Sieť by však nebola kompletná bez konzulárnych úradov. Ich plánovité zriaďovanie sa začalo okolo polovice 18. storočia. Spočiatku sa koncentrovalo na územie

Osmanskej ríše, v nadväznosti na mierové zmluvy a staršie kapitulácie. Až okolo polovice 19. storočia sa, v dôsledku nových zahraničnopolitických a obchodnopolitických cieľov, sieť konzulárnych úradov rozširovala celosvetovo a systematicky. Ťažiskom však zostala stredomorská oblasť. Konzulárne posty v Severnej a Latinskej Amerike, v Afrike a vo východnej Ázii boli obsadené najmä honorárnymi konzulmi. Celkovo mala monarchia medzi rokmi 1718 a 1918 celosvetovo 725 konzulátov. Na začiatku 1. svetovej vojny ich bolo 474, z toho 110 konzulárnych úradov a 364 honorárnych konzulátov (na porovnanie: Nemecká ríša mala 600 honorárnych konzulátov, Dánsko 650). 52 % konzulátov monarchie bolo v Európe, 23 % v Latinskej Amerike, 10 % v Afrike, 7 % v Severnej Amerike a 8 % na Blízkom a Ďalekom východe (vrátane Austrálie a Nového Zélandu).

• Hore: Záver Berlínskeho kongresu (13. júla 1878).

• V strede vľavo vedľa ríšskeho kancelára Otta von Bismarcka stojí rakúsko-uhorský minister zahraničia Július Andrassy (Andráši) st. a celkom vľavo stojaci je rakúsko-uhorský vyslanec v Berlíne gróf Alajos Károlyi (Károji).
• Autor: Anton von Werner.

• Obraz bývalého opátstva v Hronskom Beňadiku. Foto: Pogány Péter / wikipedia.

OSOBNOSTI V DIPLOMATICKÝCH SLUŽBÁCH

- Pri dĺžke dejín habsburskej či rakúsko-uhorskej zahraničnej služby a jej mohutnosti sa v diplomatických službách cisárov a kráľov vyskytlo nemálo vyslancov a diplomatov, pochádzajúcich z územia dnešného Slovenska. Pre ilustráciu sa pristavíme pri pôsobení aspoň niektorých z nich v miere, v akej to historické pramene umožňujú.

BENEDIKTÍNSKY MNÍCH SIEGFRIED

- Jeden z najstarších diplomatov európskeho formátu z územia Slovenska, v rokoch 1330 – 1355 opát kláštora v Hronskom Sv. Beňadiku. V roku 1346, keď uhorský a neskôr tiež poľský kráľ Ľudovít I. Veľký chcel získať spojenectvo anglického kráľa Eduarda III. proti Neapolu, Siegfried bol jeho vyslancom. Ľudovít hľadal spojencov proti Jane I. Neapolskej, neteri francúzskeho kráľa Filipa VI. a vdove po Ľudovítovom bratovi Ondrejovi, ktorá bola podozrivá z vraždy svojho manžela. Siegfried splnil svoju úlohu zodpovedne. V anglických prameňoch je záznam z 18. marca 1346, podľa ktorého Eduard III. poslal so Siegfriedom do Uhorska s pozitívnym posolstvom aj svojho vyslanca Waltera de Mora.

ARCIBISKUP JURAJ SZELEPCHÉNYI/SZELEPCSÉNYI (SELEPČÉNI-POHRONEC)

Ostrihomský arcibiskup a uhorský prímás (*1595 – †1685), pravdepodobne rodák z Tekovskej župy (niektoré zdroje ako rodisko uvádzajú Trnavu, iné Slepčany), rokoval v roku 1642 ako vyslanec cisára Ferdinanda III. pri Vysokej porte, najvyššom vládnom orgáne Osmanskej ríše v Konštantínopole. (Zástupca cisára a kráľa pri Vysokej porte v Konštantínopole sa nazýval internuncius. Tento titul nesúvisí s identickým označením diplomatického zástupcu Svätej stolice druhej triedy, plným názvom apoštolský internuncius.).

Cisárska rada habsburskej monarchie v októbri roku 1656 rozhodla o priamom rokovaní s kozáckym hajtmanom Bohdanom Chmelnickým, ktorý viedol vojnu proti Poľsko-litovskej únii. Ešte ako

nitriansky biskup bol Selepčéni o mesiac neskôr vymenovaný za vedúceho diplomatickej misie. Mal získať dôveru Chmelnického a zistiť podmienky, za ktorých by bol ochotný dohodnúť sa s Poľsko-litovskou úniou. Biskup ho mal ubezpečiť, že cisár Leopold I. Habsburský garantuje dodržanie všetkých zmluvných záväzkov. Svoju misiu zrejme splnil, lebo neskôr bol vymenovaný za ostrihomského arcibiskupa.

Selepčéni prispel aj k vzniku protitureckej aliancie, v rámci ktorej sa poľský kráľ Ján III. Sobieski zapojil do osudovej bitky pri Viedni (11. – 12. septembra 1683). V mene pápeža Inocenta XI. a s účinným prínosom Selepčéniho vznikla v roku 1684 aj Svätá liga proti Osmanom, za účasti Benátok, Poľska, habsburskej ríše a nemeckých kniežat.

GRÓF KAROL IMRICH REVITZKY VON REVITZNIE (REVICKÝ Z REVIŠNÉHO)

Pochádzal z významného uhorského rodu (*1737 – †1793). Narodil sa vo Viedni alebo v Revišnom, ktoré je dnes súčasťou oravskej obce Veličná. Patril k najvzdelanejším diplomatom svojej doby, venoval sa aj orientalistike a literatúre. Prevažnú časť kariéry slúžil cisárovnjej a kráľovnej Márii Terézii a sedem mesiacov cisárovi Jozefovi II.

V príprave na (neúspešné) rusko-osmanské mierové rozhovory vo Fokschane (dnes rumunské Focsani) v apríli 1772 rakúsky kancelár a minister zahraničia knieža Anton Kounic-Rietberg požiadal internuncia v Konštantínopole baróna Franza Mariu Thuguta, aby si vybral sprievod. Navrhol mu dvoch mladých orientalistov, medzi nimi aj Karola Revického. Podobne ako Thugut, aj jazykový fenomén Revický plynule ovládal perzštinu a turečtinu a mal výnimočné vedomosti o osmanských reáliách (dlhodobejšie slúžil v Konštantínopole).

Thugut poznal Revického od štúdií na Orientálnej akadémii vo Viedni. Napriek jeho nedávnym prekladateľským úspechom, Thugut nesúhlasil s rešpektom Kounica k mladému šľachticovi. Vraj dôvodil, že Revický „je taký šikovný, ako je slabosťský. Zbledne už pri obyčajnej zmienke o more (chorobe) a bude odmietať plaviť sa cez konštantínopolské úžiny pri ostróm vetre“. Ale asi v tom bola aj obava, že by ho Revický mohol zatieniť. Totiž ešte v roku 1769 Fridrich II. písal svojmu veľvyslancovi v Konštantínopole, že „o istom Uhrovi z nobility von Revický, ktorý niekoľko rokov slúžil v Konštantínopole a nedávno preložil traktát o tureckej vojenskej taktike“ sa uvažuje na post rakúskeho internuncia.

Asi nielen kvôli ohrdnutiu bol Revický vyslaný do Varšavy, kde ako prvý cisársky vyslanec po prvom delení Poľska uzatvoril so splnomocnencami poľského kráľa Stanislava Augusta tri zmluvy – o odstúpení území, o obchode a o usporiadaní záležitostí obyvateľstva v odstúpených krajinách.

Po rozdeľovacom sneme Poliaci už nevenovali Revickému toľko pozornosti, ako keď dúfali, že Viedeň bude brániť Poľsko pred Pruskom a Ruskom. Na jeho protesty proti uväzneniu baróna Karola Julia, obvineného z náboru poľských poddaných do rakúskej armády, nik nereagoval. To mu však nebránilo, aby viedol orientalistickú korešpondenciu s kniežat'om Adamom Kazimierzom Czartoryským. Z Varšavy sa vrátil v roku 1779.

V rokoch 1779 – 1785 slúžil ako vyslanec v Berlíne, takže pruský kráľ Fridrich II. Veľký mal možnosť častejšie si overiť jeho schopnosti. V decembri 1779 napísal Revický Kounicovi správu o nástupnej audiencii u Fridricha II.: „Kráľ mi dal následne jasné ubezpečenia o jeho nemenom priateľstve voči obom cisárskym majestátom (Mária Terézia a Jozef II. – pozn. aut.), pýtal sa na zdravie Vašej milosti, pýtal sa ma na rôzne veci ohľadom cesty a návratu Jeho Veličenstva kráľa a bol veľmi zvedavý aj na rôzne nedôležité okolnosti, najmä pokiaľ ide o moje bývalé cesty do Turecka, čím sa Jeho Veličenstvo dlho zdržalo, takže celá konverzácia trvala dobrú štvrt'hodinu.“

Na cisárskom vyslanectve v Londýne mal Revický pôsobiť v rokoch 1786 – 1790. Po odchode tam zanechal, resp. predal svoju bohatú knižnicu. Zaujímavosťou z jeho

• Arcibiskup Juraj Szelepchényi/Szelepčényi (Selepčéni-Pohronec).
Neznámy autor.

životopisu je, že ešte v roku 1767 britský veľvyslanec vo Viedni vikomt Stormont napísal filozofovi Davidovi Humovi: „Prosím Vás, aby som Vám mohol predstaviť baróna Revického, ktorý si veľmi želá zoznámiť sa s Vami. Pochádza z význačného uhorského rodu a má vedomosti, talent a úspechy, ktoré by ste sotva očakávali u muža z tej krajiny.“ Spolu s Matejom Belom a Jánom Kollárom bol Revický označený za veľkú ozdobu Uhorska.

GRÓF ANTON VON APPONYI (OPONICKÝ)

ANTON GRAF APPONYI.

Bol synom grófa Antona Juraja Apponyiho, zakladateľa Bibliotéky Apponiani, ktorá (zredukovaná) je dnes v rodovom kaštieli v Oponiciach. Gróf Anton (*1782 – †1852) sa venoval štúdiu uhorskej literatúry, propagoval vedu, umenie a priemysel rodnej krajiny. Vybral si diplomatickú kariéru, bol vyslancom v Londýne, Ríme a v rokoch 1826 – 1848/9 v Paríži. Vynikol najmä taktným postojom počas júlovej revolúcie (1830).

V salóne Apponyiovcov v Hôtel de Monaco sa v rokoch 1833 – 1835 začala parížska kariéra Fryderyka Chopina. Manželka grófa Antona, kontesa („božská“) Therese de Nogarolová bola jednou z najvýznamnejších hostiteliek v Paríži. Pondelky večer otvárali rezidenciu na zdvorilé konverzácie a nedele popoludní sa konali koncerty s rôznymi umelcami, vrátane Chopina a Rossiniho. Apponyiovský salón mal aj politický význam. Po prvýkrát od júlovej revolúcie sa v ňom mohla verejne stretávať opozícia.

Svojho syna, grófa Rudolfa II. (*1812 – †1876) počas vyslania v Paríži pripravoval takisto na diplomatickú dráhu. Kariéru začal v roku 1846 ako vedúci vyslanectva v Lisabone, potom viedol diplomatické misie v Bádenskom veľkovevodstve, v Sardínskome kráľovstve, v Mníchove, Londýne a od roku 1871 až do svojej smrti pôsobil ako veľvyslanec v Paríži.

GRÓF ALAJOS KÁROLYI (ALOJZ KÁROJI) VON NAGYKÁROLY (CAREI)

Rodák z Viedne (*1825 – †1889) vlastnil na území dnešného Slovenska majetky, okrem iného v Stupave a Palárikove, kde aj zomrel. Do diplomatickej služby vstúpil už ako deväťnásťročný, v roku 1845 sa stal atašé na veľvyslanectve v Berlíne. Gróf neskôr slúžil v rôznych európskych metropolách. Od roku 1853 bol na misii v Londýne, v roku 1858 bol na osobitnej misii v Petrohrade, aby získal pre Habsburgovcov podporu Ruska proti Napoleonovi III. v hrozjacej francúzsko-rakúskej vojne. Vyjednával alianciu s Bismarckom v nemecko-dánskej vojne (1864) o Šlezvicko-Holštajnsko (súčasť vojen o zjednotenie Nemecka).

V roku 1871, po zjednotení Nemecka, bol poslaný do Berlína. Pri stretnutí troch cisárov (František Jozef I., Wilhelm I. a cár Alexander II. v Berlíne v septembri 1872) ho, spolu s ruským vyslancom Paulom de Oubrilom, cisár Wilhelm I. vyznamenal rádom Čierneho orla. Zúčastnil sa aj na Berlínskom kongrese (1878), kde bol druhým splnomocnencom. Po kongrese sa stal vyslancom Rakúsko-uhorska v Londýne, kde zotrval desať rokov, až do svojho penzionovania.

GRÓF FRANTIŠEK ZICHY (ZIČI) VON ZICH UND VÁSONKEÖ

Franz Graf Zichy.

Narodil sa v Prešporku (*1811 – †1900) a rodinné sídlo mal aj vo Voderadoch. V revolučných rokoch 1848 – 1849 sa pridal k cisárskej strane a bol vymenovaný za hlavného komisára pre Prešporskú stolicu. Mestskej rade v Skalici nariadil (25. mája 1849), aby sa všetky úradné spisy vyhotovovali aj v slovenčine. Bol spoluorganizátorom výstavby konskej železnice z Prešporka do Trnavy. Pričinil sa o založenie prvej prešporskej sporiteľne, bol protektorom sirotinca na Va-

lónskej (Slovanskej) ulici a podporoval prešporské dobročinné inštitúcie.

Do diplomatickej služby vstúpil v roku 1874, keď sa stal konštantínopolským internunciom a počas vyslania zastupoval Rakúsko-Uhorsko na Konštantínopolskej konferencii o Bulharsku (1876 – 1877). Priateľom grófa Zičiho počas služby v Konštantínopole bol britský vyslanec lord Austen Henry Layard, ktorý vyrokovoal s Vysokou portou v 1878 prenájom Cypru Británii a s ktorým dokonca spolu navštívili Cyprus.

Z jeho diplomatického pôsobenia sa zachovala príhoda, keď Ziči ešte ako nový vyslanec na jeseň roku 1874 využil parník c. a k. vojenského námorníctva na vyhliadkovú plavbu po Bospore. Jeho správu vrátil cisár František Jozef I. príslušnému orgánu s lakonickou, ceruzkou písanou poznámkou: „Kto platil uhlie?“ Odpoveď panovníkovi nie je známa...

Syn grófa Františka, Teodor Ziči (*1847 – †1927) takisto nastúpil do diplomatických služieb. V rokoch 1896 – 1905 bol rakúsko-uhorským vyslancom u bavorského kráľa, avšak už v čase existencie Nemeckej ríše.

Medzi diplomatov, pochádzajúcich z územia dnešného Slovenska, patrili aj viacerí ministri zahraničia, napríklad grófi Július Andrássy (Andráši) starší a mladší z Csikszentkirály/Sáncraieni a Krásnej Hôrky, gróf Štefan Burián von Rajec, prvý rakúsko-uhorský vyslanec v Brazílii gróf Ján Forgách von Ghymes und Gács (Forgáč z Gýmeša a Haliče) a mnohí ďalší.

ČO DODAŤ NA ZÁVER

Ak akceptujeme naše približne tisícpäťstoročné dejiny v Karpatskej kotline, vrátane ich uhorskej časti, máme jasný dôkaz, že patríme do západoeurópskeho civilizačného okruhu a nepotrebujeme sústavné zdôrazňovanie a samoubezpečovanie o tomto fakte, ktoré je vylamovaním otvorených dverí. Už samotná skutočnosť, že do začiatku 19. storočia bola oficiálnou rečou latinčina, čo udivovalo zahraničných návštevníkov, je jasným indikátorom západnej tradície. Koncom 18. storočia je doložená napríklad štvorjazyčnosť v Banskej Bystrici aj Prešporku. Britský diplomat sir Robert M. Keith sa síce na začiatku 19. storočia sťažoval, že s jeho 10 jazykmi sa nedokáže dohovoriť so šiestimi národmi Uhorska (kvôli dialektom), britský lekár Richard Bright naopak obdivuje, že obchodníci v Hainburgu sa plynulo dokážu dohovoriť siedmimi jazykmi... Možno ich čoskoro doženieme, ale tej latinčiny bude večná škoda. Avšak „aliis alia placent“ (každému sa páči niečo iné).

Josef Hudec

- Vľavo hore: Gróf Anton von Apponyi (Oponický). Neznámy autor.
- Vľavo dole: Gróf Alajos Károlyi (Alojz Károji) von Nagykároly (Carei). Neznámy autor.
- Vpravo hore: Gróf František Zichy (Ziči) von Zich und Vásonkeö. Autor: Joseph Kriehuber.

Krátky slovník diplomatickej praxe

náhradný cestovný doklad EÚ

Ak slovenský občan potrebuje vystaviť cestovný doklad na návrat do Slovenskej republiky (napr. v prípade straty alebo odcudzenia cestovného pasu) a nachádza sa v štáte, kde Slovenská republika nemá zastupiteľský úrad, môže sa so žiadosťou obrátiť na veľvyslanectvo alebo konzulárny úrad ktoréhokoľvek členského štátu Európskej únie. Bude mu vydaný náhradný cestovný doklad Európskej únie.

neoficiálna návšteva

Návšteva hlavy štátu alebo vysokého politického predstaviteľa cudzieho štátu v prijímajúcom štáte za súkromným účelom (napríklad dovolenka, liečenie, poľovačka a pod.). Na rozdiel od oficiálnej návštevy sa neuskutočňujú žiadne ceremoniálne privítania ani rozlúčky s protokolárne príslušným partnerom. V prípadoch, že majú priateľský alebo osobný vzťah, je možné uskutočniť ich stretnutie, podľa potreby aj s pracovným programom.

Napriek súkromnému charakteru neoficiálnej návštevy, prijímajúci štát prijíma adekvátne bezpečnostné opatrenia a poskytuje nevyhnutnú protokolárno-organizačnú pomoc.

K neoficiálnym návštevám sa zaraďujú aj krátkodobé tranzitné návštevy. Informovať o nich tranzitný štát je medzinárodnou zvyklosťou, keďže aj v takomto prípade zodpovedá za bezpečnosť návštevy.

nerezidentný veľvyslanec

Vysielajúci štát môže poveriť jednu a tú istú osobu vedením diplomatickej misie vo viacerých štátoch a požiadať o jej akreditáciu ako mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca bez toho, aby v týchto štátoch zriadil aj diplomatickú misiu. Dôvodmi tohto kroku bývajú zväčša prílišná geografická vzdialenosť, alebo ekonomická efektívnosť (napríklad veľvyslanec SR so sídlom v Argentíne je súčasne nerezidentným veľvyslancom pre Peru, Čile, Paraguaj, Bolíviu a Uruguaj). Veľvyslanca, ktorý v krajine nesídlí a iba ju navštevuje pravidelne alebo príležitostne, prijímajúci štát považuje za nerezidentného.

O súčasnom poverení veľvyslanca pre viacero štátov musí vysielajúci štát prijímajúce štáty vopred upovedomiť a požiadať o agremáciu každý prijímajúci štát (v ktorom má byť daný diplomatický zástupca akreditovaný) osobitne. Vyžaduje sa tiež oznámenie, kde bude veľvyslanec pri výkone svojej funkcie sídliť. Všetky žiadosti o agremáciu by mali byť – v súlade s protokolárnymi zvyklosťami – doručené približne v rovnakom čase. Prijímajúci štát môže výnimočne a zo závažných dôvodov odmietnuť súhlas so súčasným poverením veľvyslanca vo viacerých krajinách.

Ak je to v záujme zabezpečenia efektívnosti výkonu zahraničnej služby, najmä v prípade štátov, v ktorých nie je zriadená diplomatická misia, vedúci diplomatickej misie nemusí byť na dobu výkonu funkcie fyzicky vyslaný do prijímajúceho štátu. Funkciu vo vzťahu k tomuto štátu môže vykonávať aj na ministerstve zahraničných vecí svojho (vysielajúceho) štátu. V takomto prípade ide tiež o nerezidentného alebo tzv. host'ujúceho veľvyslanca, ktorý vykonáva na účely plnenia diplomatických funkcií zahraničné pracovné cesty do jedného alebo aj viacerých prijímajúcich štátov.

„Diplomat je diplomatom najmä preto, že nikdy nehovoriť to, čo si skutočne myslí. A to, čo si myslí, je jeho súkromná vec, preto to nepovie ani svojej manželke. Ak je, pravda, dobrý diplomat!“

Vladimír Mináč (1922 – 1996).

Slovenský prozaik, esejista, filmový scenárista, publicista, kultúrny a politický činiteľ.

• Busta spisovateľa Vladimíra Mináča, autor busty Alexander Ilečko.

Foto: Peter Zelizňák, wikimedia.org.

Predstavujeme euromince

Alebo čo všetko vám môže pristáť v peňaženke?

Belgicko

Všetky euromince majú spoločnú prednú (lícnu) stranu, kde sú uvedené ich nominálne hodnoty, zatiaľ čo zadnú (rubovú) stranu môže každý z 19 členských štátov eurozóny využiť na prezentáciu svojich národných symbolov.

Belgické kráľovstvo vstúpilo do eurozóny 1. januára 1999 a patrí k jej zakladajúcim členom. Do 31. decembra 2001 sa euro používalo iba ako účtovná mena a od 1. januára 2002 nahradilo belgický frank aj v hotovostnom styku, s výmenným kurzom 1€ = 40,3399 BEF.

Národné strany všetkých nominálnych hodnôt belgických euromincí sú rovnaké. Výber motívu, ktorý využíva prvky predchádzajúcich národných mincí, má vyjadrovať kontinuitu. Autorom dizajnu je Jan Alfons Keustermans, riaditeľ Mestskej akadémie výtvarných umení v Turnhout.

Prvá séria mincí, razená v rokoch 1999 – 2007, zobrazuje portrét kráľa Alberta II. z ľavého profilu. V prstenci mince sa medzi dvanástimi hviezdami, symbolizujúcimi EÚ, nachádza aj jeho monogram – kráľovská koruna, pod ňou veľké A II a tiež rok vydania.

Druhá séria mincí, razená v roku 2008, má mierne zmenený dizajn, aby bol v súlade s usmerneniami Európskej komisie. Monogram – kráľovskú korunu a pod ňou veľké A II premiestnili z prstenca mince do jej jadra, po pravej strane portréту kráľa a pribudlo kódové označenie krajiny „BE“. Rok vydania sa nachádza pod portrétom, spolu so značkami mincovne. Dizajn druhej série mincí navrhol Luc Luycx, grafický dizajnér Kráľovskej mincovne Belgicka. Jemné rozdiely v dizajne portrétu sa dajú vidieť na líčnej kosti a vlne vlasov na čele.

Tretia séria mincí, razená v rokoch 2009 – 2013, priniesla opäť drobné zmeny v portréte kráľa Alberta II. Podobne, ako v prvej sérii mincí, použili dizajn Jana Alfonsa Keustermansa. Usmernenie Európskej komisie

z 19. decembra 2008 pre národné strany obehových euromincí ich totiž umožňuje aktualizovať každých päť rokov tak, aby odrážali zmeny v zobrazení hlavy štátu. Aktualizácia z roku 2008 však prišla predčasne a preto v súlade s usmernením ju bolo potrebné revidovať. Zostávajúce zmeny v prepracovaní roku 2008 zostali zachované.

Štvrtá séria mincí, razená od roku 2014, zobrazuje portrét kráľa Philippa z praveho profilu. Na trón nastúpil po tom, čo jeho otec kráľ Albert II. 21. júla 2013 abdikoval. Monogram – kráľovská koruna a pod ňou veľké FP, vrátane kódového označenia krajiny „BE“, sú umiestnené po ľavej strane portrétu kráľa. Rok vydania sa nachádza pod portrétom, spolu so značkami mincovne.

Všetky štyri série mincí sú v obehu a sú stále platné. Do 1. januára 2018 ich razila Kráľovská mincovňa Belgicka v Bruseli. Podľa oficiálneho vyhlásenia belgického ministerstva financií, množstvo razených mincí neumožňuje jej ekonomické využitie. Preto na roky 2018 – 2021 prevzala razbu belgických euromincí Kráľovská mincovňa Holandska v Utrechte.

Od roku 2014 Belgicko patrí ku krajinám (Fínsko, Holandsko, Írsko, Taliansko), ktoré obmedzili používanie 1- a 2-centových euromincí, a to zákonnou úpravou zaokrúhľovania platieb nadol aj nahor na násobky 5 centov. Napriek tomu sú tieto najmenšie nominálne hodnoty euromincí stále legálnym platidlom v celej eurozóne a zmeniť to môže iba rozhodnutie na úrovni Európskej únie.

Tomáš Borec

Postupne vám predstavíme národné strany euromincí, z ktorých sa dozviete, odkiaľ vlastne pochádzajú.

- Fotografie euromincí: ECB.
- Foto hore: Kiev.Victor / Shutterstock.com.

Budovanie dôvery v umelú inteligenciu

Umelá inteligencia (UI) si vyžaduje medzinárodnú pozornosť a stáva sa jednou z najdôležitejších priorít Európskej únie vôbec.

Umelá inteligencia (UI), ktorej história siaha až do 50. rokov minulého storočia, je jedným z najrevolučnejších pokrokov súčasnej doby, s dopadom na celú spoločnosť, ovplyvňujúca zmenu celej jej štruktúry. Dynamicky sa zvyšujúci výkon počítačovej techniky umožní implementáciu UI a náhradu ľudskej práce pri zložitých rozhodovacích činnostiach a procesoch, čo bude v čoraz väčšom meradle zohrávať kľúčovú úlohu pri celosvetovom hospodárskom raste a trvalo udržateľnom rozvoji.

Úlohou UI je uľahčenie práce jej využitím v expertných systémoch, robotizácii, spracovaní a analýze dát z rôznych prostredí, nachádzaním prepojení a súvislostí medzi údajmi v rozsiahlych databázach, alebo v komunikácii s počítačom v prirodzenom jazyku. Veľký prínos sa očakáva najmä pri pracovných pozíciách, zahŕňajúcich rutinné a zdĺhavé úlohy, ktoré znižujú produktivitu práce, kde by umožnili ľuďom zamerať sa na dôležitejšie oblasti v rámci pracovných povinností. UI je fenomén, ktorý ešte stále čaká na svoj najväčší rozmach v rôznych oblastiach, či už ide o medicínu, vedu, technickú diagnostiku, vojenské účely, alebo v zjednotení života bežných ľudí.

Jedna z mnohých definícií UI hovorí, že „umelá inteligencia je systém, ktorý prostredníctvom analyzovania svojho okolia prejavuje inteligentné správanie a s určitou dávkou autonómie robí také rozhodnutia, aby dosiahol určené ciele“. Zjednodušene povedané, ide o snahu napodobniť sofistikované využívanie vedomostí v neživých organizmoch, predovšetkým v počítačových systémoch.

JEDINEČNOSŤ ČLOVEKA JE NENAHRADITELNÁ

So všetkými výhodami, ktoré nám UI prináša a v budúcnosti ešte prinesie, je nevyhnutné vnímať aj riziká, ktorým musí svet čeliť v spojitosti s danou témou. Jednou z najväčších výziev bude získanie a budovanie dôvery verejnosti v technológiu UI, proces, ktorý sa musí začať už vo fáze návrhu a v pevne vymedzenom etickom rámci. Je potrebné zamerať sa na problémy, súvisiace s ochranou dát, zneužitím UI a morálnym postavením systémov založených na UI. Vedci a vývojári poukazujú na nemožnosť v plnom rozsahu nahradiť jedinečnosť ľudského faktora, najmä pri rozhodovaní v kritických situáciách, pretože vysoký výkon počítačových technológií ešte nie je predpokladom pre dokonalú simuláciu ľudského uvažovania a rozhodovania.

Problém spočíva v softvérových riešeniach, ktoré len sčasti umožňujú napodobňovať pochody pri ľudskom premýšľaní a riešení komplikovaných úloh. Dobrým príkladom sú autonómne vozidlá, ktoré majú z každej strany umiestnené kamery, lidary, radary a ďalšie senzory, na základe ktorých UI vyhodnocuje získané informácie z celého okolia a pristupuje k prijatiu rozhodnutia v konkrétnej situácii a v reálnom čase. Ako sa však budú autonómne vozidlá správať a rozhodovať v zložitých morálnych situáciách, ako sú napríklad dopravné nehody?

AKÁ BUDE REAKCIA AUTA PRI NEHODE?

Auto bude musieť za extrémne krátky čas na základe získaných dát rozhodnúť o živote či smrti jednotlivcov alebo skupiny. UI môže zohľadňovať kritériá ako vek prípadných obetí, ich sociálny status, zdravotný stav, porušenie pravidiel, ale neberie do úvahy osobné vzťahy. V prípade, ak vozidlo v kolíznej situácii vyhodnotí, že obetuje život vodiča v prospech iných ľudí na priechode pre chodcov, ako to ovplyvní predajnosť takých vozidiel?

Vývojári a vedci už urobili výskum, kde sa respondentov pýtali, ako by malo auto reagovať v prípade nehôd. Výsledky boli rôzne. Niektorí by uprednostnili život dieťaťa pred životom dôchodcu, niektorí skupiny ľudí pred obetovaním jednotlivca, inak by sa však ľudia rozhodli, ak by malo také rozhodnutie mať vplyv na ich vlastný život. Dostávame sa k všeobecne známej dileme dreziny (súbor morálnych dilem, v ktorých je ujma jedného človeka kompenzovaná dobrom pre väčší počet ľudí). Riešením je všeobecná zhoda na pravidlách, ktorými sa budú stroje riadiť, t. j. dilemu musí vyriešiť sám človek a stroje sa budú len riadiť.

Na rozhodnutia podľa zadefinovaných pravidiel, so schopnosťou napodobniť rýchlosť ľudských reflexov, UI potrebuje nespočetné množstvo dát, ktoré budú musieť byť okamžite spracované a vyhodnotené. Na uvedené situácie už budú potrebné 5G siete, umožňujúce spracovanie obrovského množstva dát za menej ako stotinu sekundy, čím sa čas reakcie autonómneho vozidla neuveriteľne skrátuje. Niektorí odborníci dokonca tvrdia, že ak by sa takéto rozhodnutie malo urobiť pri používaní 4G siete, resp. výkonnej WI-FI, mohlo by to trvať až 230 dní.

ĽUDSKY ORIENTOVANÝ PRÍSTUP K UI

Európska komisia predstavila 7. decembra 2018 koordinovaný plán pre UI, v ktorom vyzýva členské štáty, aby pristupovali k UI jednotne na národnej aj medzinárodnej úrovni. Ešte v júni toho istého roku založila Európska komisia skupinu vysokopostavených expertov pre UI, ktorých úlohou bolo pripraviť pravidlá pre etický rozvoj pri jej využívaní, vrátane dokumentu, ktorý slúži ako akčný plán a zaoberá sa tzv. human-centric prístupom k UI. Podľa dokumentu si UI vyžaduje medzinárodnú pozornosť a stáva sa jednou z najdôležitejších priorít EÚ vôbec. Hlavným cieľom je vytvorenie etického a právneho rámca, založeného na európskych hodnotách a ľudsky orientovanom prístupe k UI, ktorý bude nevyhnutný pre zapojenie UI do každodenného života ľudí.

Vzhľadom na skutočnosť, že operačné systémy sa stávajú čoraz „ľudskými“, je potrebné docieľiť, aby boli ľudia schopní si overiť, že komunikujú s UI a zaručiť morálne a etické rozdelenie medzi zásadami, správaním a hodnotami ľudí a robotov. Len takýmto dlhodobým prístupom je možné budovať a podporovať dôveryhodnú UI.

Marián Krupa

•Foto: Shutterstock.com.

SR je členom Rady OSN pre ľudské práva

Slovenská republika je po druhý raz v histórii svojej samostatnosti členom Rady OSN pre ľudské práva. Naše členstvo v najvýznamnejšom ľudskoprávnom orgáne systému OSN v rokoch 2008 – 2011 bolo jedným z motivujúcich faktorov pre opätovnú kandidatúru a 16. októbra 2017 počas 72. zasadnutia Valného zhromaždenia OSN bola SR zvolená za člena na obdobie od 1. januára 2018 do 31. decembra 2020. Ťažiskovými prioritami trojročného členstva SR sú podpora práv a záujmov detí, boj proti všetkým formám rasizmu, xenofóbie a netolerancii, ako aj presadzovanie náboženskej slobody a náboženskej tolerance. Naše pôsobenie v Rade OSN pre ľudské práva je súčasne výzvou v rámci synergií predsedníctva Slovenskej republiky v Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe v roku 2019 a priorit v rámci ľudskoprávnej dimenzie.

Rada OSN pre ľudské práva vznikla 15. marca 2006 na základe rezolúcie Valného zhromaždenia 60/251 a pôsobí ako jeho subsidiárny orgán, keď nahradila Komisiu OSN pre ľudské práva. Ľudské práva sa súčasne stali tretím hlavným pilierom aktivít OSN, vedľa mieru a bezpečnosti a hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Radu OSN pre ľudské práva tvorí 47 členských štátov OSN, zastúpených v piatich regionálnych skupinách na základe pomerného geografického kľúča. V roku 2018 bola EÚ v Rade OSN pre ľudské práva zastúpená ôsmimi členmi – Belgickom, Nemeckom, Slovinskom, Spojeným kráľovstvom, Maďarskom, Chorvátskom, Španielskom a Slovenskom. V roku 2019 sú členmi Rady OSN pre ľudské práva Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Chorvátsko, Maďarsko, Rakúsko, Slovensko, Španielsko, Taliansko a Spojené kráľovstvo.

Členstvo v Rade nie je určené na základe rotácie krajín, ale na konkurenčnom princípe. SR sa stala členom Rady OSN pre ľudské práva v čase vážnych kríz a výziev v oblasti dodržiavania ľudských práv vo

svete. Tematický záber Rady je veľmi široký. Venuje sa otázkam základných slobôd, občianskym, politickým a sociálnym právam, trestu smrti, národným ľudskoprávnym inštitúciám, vzdelávaniu, korupcii, demokracii a vláde práva, právam žien, detí a starších osôb, genocíde, terorizmu, obchodovaniu s ľuďmi, mučeniu, migrácii a mnohým ďalším otázkam.

Slovenská republika na zasadnutiach v roku 2018 ako nový člen Rady OSN pre ľudské práva sa okrem iného výrazne angažovala pri príprave spoločného vyhlásenia k boju proti antisemitizmu a na príprave spoločného vyhlásenia k posilneniu práv detí so zdravotným postihnutím prostredníctvom vzdelávania.

Hana Kováčová

- V New Yorku bola SR
- 16. októbra 2017 počas
- 72. zasadnutia Valného
- zhromaždenia OSN zvolená za
- člena na obdobie od 1. januára
- 2018 do 31. decembra 2020.
- Foto: UN Photo/Kim Haughton.

Novinky v medzinárodnej zmluvnej základni SR

Prezidenta vlády Slovenskej republiky Peter Pellegrini 27. júna 2018 v Štrasburgu podpísal v mene Slovenskej republiky Dohovor Rady Európy o manipulácii športových súťaží. Podpísaním dohovoru s výhradou ratifikácie SR vyjadrila svoju vôľu spolupracovať s Radou Európy, vládami iných krajín a športovými hnutiami a organizáciami, ktoré sú zapojené do športu a športových stávk, v boji proti manipulácii športových súťaží tak na národnej, ako aj na medzinárodnej úrovni. Hlavnými cieľmi dohovoru sú prevencia, detekcia a postih národnej a nadnárodnej manipulácie národných i medzinárodných športových súťaží a podpora národnej a medzinárodnej spolupráce príslušných orgánov verejnej moci v boji proti manipulácii športových súťaží, ako aj spolupráce s organizáciami, zapojenými do športu a športových stávk.

Dohovor nadobudne platnosť po jeho ratifikácii, prijatí alebo schválení piatich signatárskych štátov, vrátane najmenej troch členských štátov Rady Európy.

Na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky boli 29. januára 2019 vymenené ratifikačné listiny k Zmluve medzi Slovenskou republikou a Maďarskom o štátnej hranici (Amsterdam, 25. januára 2016). Zmluvou sa mení charakter spoločnej štátnej hranice s Maďarskom na hraničných vodných tokoch z pohyblivej na nepohyblivú, teda nezávislú od prirodzených zmien korýt hraničných riek. V súlade s čl. 27 ods. 1 zmluvy, zmluva nadobudla platnosť 1. marca 2019.

Karin Kičurová

• SVET A MY – ČASOPIS MZVEZ SR • UZÁVIERKA ČÍSLA: 30.04.2019 • ČLENOVIA REDAKČNEJ RADY: ANTON JURKOVIČ, MAREK KORBEL, BEÁTA KOSTILNIKOVÁ, JOZEF KUŠLITA, RENÉ PAVLOVIČ, DANA SRPŇOVÁ, KATARÍNA ŠMÁLOVÁ, DANIEL ŠMIHULA, MICHAL TEŠLIAR, MARTIN VEREŠ, RICHARD WOLTEMAR • ŠÉFREDAKTOR: JURAJ TOMAGA • KONTAKTNÉ ÚDAJE: TLAČOVÝ ODBOR MZVEZ SR, HLBOKÁ CESTA 2, 833 36 BRATISLAVA 37, SLOVENSKÁ REPUBLIKA. TELEFÓN: +421 (0)2 5978 3071, E-MAIL: TLAC@MZV.SK • REDAKCIA SI VYHRADZUJE PRÁVO UPRAVŮVAŤ PRÍSPEVKY TAK, ABY SA PO REDAKČNÝCH ÚPRAVÁCH NEZMENIL ICH VÝZNAM • NEVÝŽIADANÉ RUKOPISY ANI OBRAZOVÉ MATERIÁLY NEVRACIAME • NEOZNAČENÉ TEXTY SÚ REDAKČNÉ ČLÁNKY • KOPÍROVAŤ, PUBLIKOVAŤ, ELEKTRONICKY ALEBO INAK ROZŠIROVAŤ KTORÚKOLIEK ČASŤ ČASOPISU SVET A MY MOŽNO IBA NA ZÁKLADE PÍSMENNÉHO POVOLENIA REDAKCIE • ČASOPIS JE NEPREDAJNÝ.

